

ทัศนคติของนิสิตของมหาวิทยาลัยที่มีต่อผู้สูงอายุ

Attitudes of College Students Toward Older Persons

ใบเก็บค่าห้องสมุด

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผศ. สุจินดา ม่วงมี

ภาควิชาการศึกษาจากระบบ

คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

ชลบุรี

13 ส.ย. 2545

153756

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยบูรพา

ประกาศคุณูปการ

เมื่องานวิจัยชิ้นนี้สมบูรณ์เป็นรูปเล่ม มีบุคคลหลายท่านที่ต้องกล่าวถึง เพื่อแสดงความ
ขอบคุณ

ขอขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาการศึกษาจากระบบที่จัดสรรงบประมาณให้

ขอขอบคุณ ดร.สมศักดิ์ ลิลา อาจารย์ภาควิชาวิจัยและวัดผล ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง
ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” อีกตำแหน่ง ที่ได้ให้คำแนะนำทางด้านการได้มีซึ่งกลุ่ม
ตัวอย่าง

ขอขอบคุณ คุณพิภุค อุบลทิพย์ ซึ่งเร่งรีบจัดพิมพ์งานวิจัยนี้อย่างรวดเร็ว และทันเวลา
กำหนด

สุดท้าย ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม ม่วงมี ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ให้ทั้ง
ประสบการณ์และการชี้แนะแนวทางการเขียนงานวิจัยตลอดจนกำลังใจ ตลอดช่วงเวลาของการทำ
การวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุจินดา ม่วงมี

มีนาคม 2545

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยที่มีต่อผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาตรีภาคปกติของมหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบ step wise random ได้มา 18 วิชาเอกจาก 50 วิชาเอก และร้อยละ 50 ของนิสิตที่มีในแต่ละวิชาเอกที่สุ่มได้ รวมจำนวน 817 คน ประกอบด้วยนิสิตหญิง 390 คน และนิสิตชาย 227 คน การเก็บข้อมูลกระทำโดยใช้แบบสอบถาม “The Aging Semantic Differential – ASD” ของ Rosencranz and McNevin ซึ่งได้แปลเป็นภาษาไทยและได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้ว ข้อมูลที่รวบรวมได้ถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ยของทัศนคติรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นรายข้อ และจำแนกตามเพศหญิงและเพศชาย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อผู้สูงอายุเอนเอียงไปในทางบวกมาก ใน 5 รายการ คือ มีความเป็นมิตร ($\bar{X} = 2.20$) มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ($\bar{X} = 2.25$) ยังทำประโยชน์ได้อีกมาก ($\bar{X} = 2.37$) เชื่อถือได้ ($\bar{X} = 2.47$) และไม่ชอบอยู่นิ่ง ($\bar{X} = 2.50$) ส่วนทัศนคติในทางลบทั้งในภาพรวมและพิจารณาแยกตามเพศหญิง และเพศชายพบว่ามีเพียง 2 รายการ คือ เป็นผู้นุรักษ์นิยมและโบราณ จากข้อมูลที่ปรากฏดังกล่าว ทำให้สามารถสรุปได้โดยทั่วไปว่า นิสิตภาคปกติระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพามีทัศนคติต่อผู้สูงอายุส่วนใหญ่ “ทั้งบวกและลบพอ ๆ กัน” คือ เป็นกลาง ๆ เมื่อพิจารณาแยกตามเพศหญิงและเพศชายมีเพียง 4 รายการที่เป็นทัศนคติในทางบวกค่อนข้างมาก คือ มีความเป็นมิตร มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยังทำประโยชน์ได้อีกมาก และเชื่อถือได้ จึงน่าจะมิมีโปรแกรมทางการศึกษา เพื่อปรับปรุงและส่งเสริมทัศนคติของคนหนุ่มคนสาวที่มีต่อผู้สูงอายุ ให้มีความเป็นบวกในรายการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

ABSTRACT

A Study was carried out to survey college students' attitudes toward older persons. A two steps random sampling technique were made to obtain 18 major areas of study within Burapha University and then 50 per cent of students in each major areas to get a total number of 817 subjects (390 females and 227 males). The Aging Semantic Differential – ASD of Rosencranz and McNevin translated into Thai version with approval of expert and previously used was made to collect data. Data were analyzed for average of each of the 32 items in the questionnaire. Results showed that both female and male students had more positive attitudes (from the rating scale of 1-7 where one end is the most positive while the 7 end is the most negative) toward older persons in 5 items, e.g. were friendly ($\bar{X} = 2.20$), generous ($\bar{X} = 2.25$), productive ($\bar{X} = 2.47$, and active ($\bar{X} = 2.50$). The more negative attitudes included being “conservative” ($\bar{X} = 5.00$) and “old – fashioned” ($\bar{X} = 4.79$). All other items asked were more “neutral”. It may be concluded that the subjects' attitudes toward older persons were generally neutral and even with 5 items were more positive, an educational program aiming to build more positive attitude toward older persons should be established and implemented.

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

ประกาศคุณูปการ
บทคัดย่อ

ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์	2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	2
ผู้สูงอายุในประเทศไทย	
ความหมายของ “ผู้สูงอายุ”	2
สัดส่วนประชากรของผู้สูงอายุในประเทศไทย	2
สวัสดิการและนโยบายผู้สูงอายุในประเทศไทย	4
นโยบายด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ	5
การดำเนินการเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ	7
แนวโน้มและทิศทางการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย	11
การศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของบุคคลต่าง ๆ ที่มีต่อผู้สูงอายุ	13
การศึกษากับบุคลากรทางการแพทย์	14
การศึกษากับนักเรียนหรือเยาวชน	17
วิธีการ	23
ประชากร	23
กลุ่มตัวอย่าง	23
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	25
วิธีการเก็บข้อมูล	25
การวิเคราะห์ข้อมูล	25
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	25
อภิปรายผล	31
ข้อเสนอแนะทั่วไป	32
บรรณานุกรม	33
ภาคผนวก	37

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากร ภาวะเจริญพันธุ์ และอายุขัยเมื่อแรกเกิดของประชากรในระดับภูมิภาคและประเทศระหว่าง พ.ศ.2533-2538 และ พ.ศ.2543-2548.....	3
2 จำนวนและการกระจายร้อยละของประชากรตามกลุ่มอายุ พ.ศ.2503-2523 และที่คาดประมาณภายใต้ข้อสมมติฐานภาวะเจริญพันธุ์ระดับกลางระหว่าง พ.ศ.2535-2555...	4
3 ค่าเฉลี่ยทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มีต่อผู้สูงอายุแยกตามรายชื่อ.....	26
4. ค่าเฉลี่ยทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มีต่อผู้สูงอายุจำแนกตามเพศหญิงและเพศชาย.....	29

สารบัญกราฟ

กราฟ	หน้า
1 ค่าเฉลี่ยทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มีต่อผู้สูงอายุ.....	27
2 ค่าเฉลี่ยทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ที่มีต่อผู้สูงอายุจำแนกตามเพศชายและ เพศหญิง	30

ทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยที่มีต่อผู้สูงอายุ

Attitudes of College Students Toward Older Person

ภูมิหลัง

ปัจจุบันสภาพการดำเนินชีวิตในสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อายุขัยของคนไทยเพิ่มขึ้น การย้ายถิ่นฐานมีมากขึ้นเพื่อหางานทำ และใช้ชีวิตที่ห่างไกลกัน สภาพของครอบครัวไทยได้เปลี่ยนจากครอบครัวใหญ่ที่สมาชิกอยู่ร่วมกันหลายคน หลายรุ่น มีปู่ ย่า ตา ยาย จนถึงลูกหลาน และบ้างก็มีเหลนด้วย มาเป็นครอบครัวเล็ก ๆ (ครอบครัวเดี่ยว) ที่อยู่ห่างไกลกับครอบครัวกำเนิด (พ่อ แม่) การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตดังกล่าวมีส่วนกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนวัยต่าง ๆ ซึ่งไม่เฉพาะในวัยผู้สูงอายุเท่านั้น แต่รวมถึงคนวัยหนุ่มสาว และคนวัยกลางคนอีกด้วย และบนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงนั้นดูเหมือนว่าทัศนคติหรือความรู้สึกนึกคิดของคนวัยต่าง ๆ ที่มีต่อผู้สูงอายุจะเปลี่ยนแปลงไปด้วย ผู้สูงอายุซึ่งแต่ก่อนถูกมองออกมาในทางบวกมากจึงได้รับการดูแลเอาใจใส่ และให้ความอบอุ่นด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากลูกหลานและญาติ แต่พอสังคมเปลี่ยนไปจากครอบครัวใหญ่ อยู่ร่วมกันหลายวัยมาเป็นครอบครัวเล็ก มีเพียงพ่อ แม่ ลูก และความเป็นอยู่กระจายห่างออกไปอยู่ในที่ต่าง ๆ ทำให้เกิดความห่างเหินของกลุ่มคนในวัยต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวัยเด็กเยาวชน และกลุ่มผู้สูงอายุ อันอาจมีส่วนทำให้ทัศนคติของคนหนุ่มสาวเปลี่ยนไป ดังจะสังเกตเห็นได้จากพฤติกรรมของคนหนุ่มสาวที่ปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในที่สาธารณะ - บนรถเมล์ ตามท้องถนน ฯลฯ ด้านการเอื้ออาทร หรือการมีน้ำใจต่อผู้สูงอายุลดลงจากอดีต หรือการที่ผู้สูงอายุมีปัญหามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางสังคมจิตวิทยา ทำให้น่าศึกษาว่าปัจจุบันทัศนคติของคนรุ่นหลังตั้งแต่เด็กถึงคนหนุ่มสาวที่มีต่อผู้สูงอายุนั้นเป็นอย่างไร เพราะพฤติกรรมที่คนเราแสดงออกนั้น ส่วนสำคัญส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อหรือทัศนคติที่มีต่อสิ่งนั้น หากการศึกษาพบว่าเด็กและเยาวชนมีทัศนคติในทางลบส่วนใด และมากน้อยเพียงใด จะได้หาทางด้วยการเสริมหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในอันที่จะช่วยทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพที่ดีขึ้น ในสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนไปอย่างค่อนเนื่อง

ในปี พ.ศ. 2539-2540 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทัศนคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อผู้สูงอายุแล้ว ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาในลักษณะเดียวกันกับนิสิตมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอายุมากกว่าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยที่มีต่อผู้สูงอายุ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้สูงอายุในประเทศไทย

ความหมายของ “ผู้สูงอายุ”

ด้วยสังคมไทยได้กำหนดให้ข้าราชการไทยเกษียณอายุการทำงานเมื่ออายุ 60 ปี จึงทำให้เกิดความนิยมในสังคมไทยที่ถือว่าบุคคลอายุ 60 ปี เป็นบุคคลที่เริ่มเข้าสู่ “วัยสูงอายุ” ต่อมาในการประชุมสมัชชาโลกเกี่ยวกับผู้สูงอายุในปี พ.ศ.2525 ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ที่ประชุมมีมติให้ถือว่าผู้สูงอายุคือบุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ดังนั้น “ผู้สูงอายุ” ทั้งในประเทศไทยและนานาประเทศจึงนิยมให้อายุ 60 ปีเป็นวัยเริ่มต้นของการเป็นผู้สูงอายุ

สัดส่วนประชากรของผู้สูงอายุในประเทศไทย

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้กำหนดนโยบายและแผนทางด้านประชากรไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) ซึ่งมีกระทรวงสาธารณสุขเป็นกระทรวงหลักในการปฏิบัติงานตามแผนในระยะเริ่มแรก ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 และ 6 (พ.ศ.2520-2525 และ 2526-2530) กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทยก็ได้เข้ามามีบทบาทในการลดอัตราการเพิ่มประชากรมากขึ้น ความร่วมมือประสานงานระหว่างกระทรวงหลักในด้านการลดอัตราการเพิ่มประชากรผนวกกับการเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรเอกชน ทำให้ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการลดอัตราการเพิ่มประชากร ประกอบกับความสำเร็จในการพัฒนาด้านการแพทย์และการสาธารณสุข ส่งผลให้ประชากรมีชีวิตยืนยาวขึ้น กล่าวคือ อายุขัยเฉลี่ยของประชากรไทยชายและหญิงในช่วงปีสำรวจ พ.ศ.2517-2519 เพิ่มขึ้นจาก 58 ปี (ชาย) และ 63.8 ปี (หญิง) (สุชาติ ประเสริฐรัฐศิลป์, 2535 : 4) เป็น 65.8 ปี (ชาย) และ 70.5 ปี (หญิง) ในระหว่างปี พ.ศ.2533-2538 (กองวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2534)

นอกจากนี้สิ่งที่น่าสังเกต คือ อายุขัยของประชากรหญิงจะสูงกว่าของประชากรชาย นอกจากนั้นอายุขัยของประชากรในกรุงเทพมหานครสูงกว่าอายุขัยของประชากรในภาคอื่น ๆ (ตาราง 1) ซึ่งจะพบว่าอายุขัยของประชากรในแต่ละภูมิภาคมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับการพัฒนา กล่าวคือ ภูมิภาคใดที่มีการพัฒนาสูงกว่า ประชากรจะมีอายุขัยโดยเฉลี่ยนับตั้งแต่แรกเกิดสูงกว่าภูมิภาคที่มีการพัฒนาต่ำกว่า

ตาราง 1 จำนวนประชากร ภาวะเจริญพันธุ์ และอายุขัยเมื่อแรกเกิดของประชากรในระดับภูมิภาค และประเทศระหว่าง พ.ศ.2533-2538 และ พ.ศ.2543-2548

ภูมิภาค	จำนวนประชากร (ล้านคน)		ภาวะเจริญพันธุ์รวม		อายุขัยเมื่อแรกเกิด			
	2534	2543	2533- 2538	2543- 2548	2533-2538		2543-2548	
					ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
กทม.	6.72	7.15	1.57	1.55	72.07	76.68	73.57	77.38
กทม.&ปริมณฑล	9.16	10.81	1.70	1.61	70.79	76.16	72.54	77.36
กลาง	2.78	3.04	1.96	1.70	70.68	76.06	72.43	77.31
ตะวันออก	3.56	4.19	2.06	1.75	69.06	73.57	71.68	75.91
ตะวันตก	3.25	3.61	2.12	1.80	68.95	73.67	71.57	76.02
เหนือ	10.92	11.84	1.88	1.62	64.19	68.93	66.63	71.13
ตะวันออกเฉียงเหนือ	19.56	21.64	2.54	2.09	62.53	67.10	64.90	69.24
ใต้	7.66	8.99	3.24	2.45	64.41	69.15	66.86	71.36
ทั่วประเทศ	56.92	64.11	2.21	1.85	65.85	70.55	64.35	72.80

ที่มา : กองวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2534.

ผลที่เกิดจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลดังกล่าวอีกประการ คือ การเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญต่อจำนวนและสัดส่วนของประชากรในกลุ่มอายุต่าง ๆ โดยเฉพาะสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุ ศิริวรรณ ศิริบุญ (2536 : 2-3) อ้างถึงการรายงานของ นภาพร ชโยวรรณ เกี่ยวกับข้อมูลจากสำมะโนประชากรปี พ.ศ.2503 2513 และ 2523 แสดงให้เห็นสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุเพิ่มจาก

ร้อยละ 4.6 เป็นร้อยละ 4.9 และร้อยละ 5.5 ตามลำดับ และจำนวนประชากรผู้สูงอายุก็เพิ่มสูงเป็นเท่าตัวในช่วงระยะเวลาดังกล่าวโดยเพิ่มจาก 1.2 ล้านคน เป็น 1.6 ล้านคน และ 2.4 ล้านคนตามลำดับ มากไปกว่านี้ยังอ้างถึงการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยภายใต้ข้อสมมติฐานภาวะเจริญพันธุ์ระดับกลางโดยคณะทำงานคาดประมาณจำนวนประชากรภายใต้คณะอนุกรม-การนโยบายและแผนประชากรว่า จำนวนประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็นอีกเท่าตัวภายในระยะเวลา 20 ปีข้างหน้า โดยประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจะเพิ่มจาก 3.7 ล้านคนในปี พ.ศ.2535 เป็น 5.1 ล้านคน และ 7.1 ล้านคน ในปี พ.ศ.2545 และ 2555 ตามลำดับ มากไปกว่านี้สัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรวัยเด็ก (อายุ 0-14 ปี) และประชากรวัยทำงาน (อายุ 15-59 ปี) จะเพิ่มจากร้อยละ 6.3 ในปี พ.ศ.2535 เป็นร้อยละ 10 ในปี พ.ศ.2555 (ตาราง 2)

ตาราง 2 จำนวนและการกระจายร้อยละของประชากรตามกลุ่มอายุ พ.ศ.2503-2523 และที่คาดประมาณภายใต้ข้อสมมติฐานภาวะเจริญพันธุ์ระดับกลางระหว่าง พ.ศ.2535-2555

กลุ่มอายุ	2503		2513		2523		2535		2540		2545		2550		2555
	จำนวน (1,000)	ร้อยละ	จำนวน (1,000)	ร้อยละ	จำนวน (1,000)	ร้อยละ	จำนวน (1,000)	ร้อยละ	จำนวน (1,000)	ร้อยละ	จำนวน (1,000)	ร้อยละ	จำนวน (1,000)	ร้อยละ	จำนวน (1,000)
0-14	11,320	43.2	15,506	45.1	17,166	38.2	18,652	32.1	18,074	29.1	17,376	26.4	16,716	24.2	15,951
15-59	13,689	52.2	17,164	50.0	25,214	56.3	35,719	61.6	39,634	63.8	43,359	65.8	46,514	67.2	48,820
60+	1,208	4.6	1,681	4.9	2,445	5.5	3,669	6.3	4,394	7.1	5,130	7.8	5,935	8.6	7,104
รวม	26,212	100.0	34,354	100.00	44,825	100.00	58,040	100.0	62,102	100.00	65,865	100.00	69,165	100.00	71,875

ที่มา : ศิริวรรณ ศิริบุญ (2536 : 2-3)

สวัสดิการและนโยบายผู้สูงอายุในประเทศไทย

การเปลี่ยนแปลงในเรื่องของสัดส่วนและจำนวนผู้สูงอายุ มิได้จำกัดขอบเขตอยู่เพียงผลกระทบทางด้านประชากรเท่านั้น แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เป็นเสมือนปฏิกิริยาถูกโซ่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อไปยังระบบอื่น ๆ อันได้แก่ ระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศด้วย ซึ่งรัฐบาลจะต้องแก้ไขแผนงานด้านเศรษฐกิจและสวัสดิการสังคมให้สามารถแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุในสังคมได้ด้วย สืบเนื่องจากการประชุมสมัชชาโลกเกี่ยวกับผู้สูงอายุในปี พ.ศ.2525 ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาประเด็นสำคัญเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ 3 ด้าน คือ ด้านมนุษยธรรม ด้านการพัฒนา และด้านการศึกษา และองค์การอนามัยโลกยังขานรับด้วยการกำหนดให้ปี พ.ศ.2525 เป็นปีรณรงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในส่วนของรัฐบาลไทย คณะรัฐมนตรีได้

มีมติเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2525 แต่งตั้งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติขึ้น โดยมี ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์เป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้แทนจากหน่วยราชการ องค์การเอกชนที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่ง ร่วมเป็นกรรมการทำหน้าที่กำหนดนโยบายวางแผน และดำเนินกิจกรรมระดับชาติเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ต่อมาคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นรวม 7 สาขา โดยมีบทบาทหน้าที่และดำเนินกิจกรรมในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุดังที่ปรากฏในเอกสาร “การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยและต่างประเทศของฝ่ายแผนงานและโครงการ กองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย คือ

1. คณะอนุกรรมการการศึกษาวิจัยและวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
2. คณะอนุกรรมการประสานงานบริการสุขภาพผู้สูงอายุ
3. คณะอนุกรรมการสวัสดิการผู้สูงอายุ
4. คณะอนุกรรมการ การศึกษาวัฒนธรรมและกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ
5. คณะอนุกรรมการการวิเทศสัมพันธ์เรื่องผู้สูงอายุ
6. คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์กิจการผู้สูงอายุ
7. คณะอนุกรรมการจัดหาทุนส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุ

คณะกรรมการ การศึกษาวิจัยและวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ซึ่งมีอธิบดีกรมการแพทย์เป็นประธาน ได้ดำเนินการจัดทำแผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ (พ.ศ.2525-2544) ขึ้น แผนนี้ประกอบด้วย นโยบายและมาตรการแต่ละด้านรวม 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านความมั่นคงทางรายได้และการทำงาน ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสวัสดิการสังคมและได้กำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบดังนี้ ด้านสุขภาพอนามัยให้กรมการแพทย์เป็นผู้รับผิดชอบ ด้านการศึกษาและด้านสังคมวัฒนธรรมมอบกรมการศึกษานอกโรงเรียน ด้านความมั่นคงทางรายได้และการทำงานและด้านสวัสดิการสังคมมอบกรมประชาสงเคราะห์รับผิดชอบ

นโยบายด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

1. ด้านสุขภาพอนามัย

1.1 สนับสนุนและส่งเสริมให้มีบริการสุขภาพทั้งทางกายและจิตสำหรับผู้สูงอายุทั้งในด้านการป้องกัน การส่งเสริมสุขภาพ การวินิจฉัยโรคในระยะเริ่มแรก รวมทั้งการรักษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งนี้โดยให้ความสำคัญสูงแก่พื้นที่ชนบทยากจน

1.2 ให้ความสำคัญแก่บริการสุขภาพผู้สูงอายุ โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของงานประจำในระบบบริการสาธารณสุขแบบผสมผสาน

1.3 เน้นการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคทั้งกายและจิตใจ โดยให้เร่งเผยแพร่ความรู้ในงานสาธารณสุขมูลฐานทั้งในเมืองและชนบท

2. ด้านการศึกษา

2.1 เร่งรัดจัดการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบให้มีรูปแบบและเนื้อหาสาระที่ผู้สูงอายุจะมาร่วมกิจกรรมและได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

2.2 เน้นความสำคัญด้านการศึกษาเพื่อชีวิตในครอบครัวทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ เพื่อเตรียมตัวรับการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงชีวิตด้วยการระดมความร่วมมือจากภาคเอกชน โดยเฉพาะจากสื่อมวลชนทุกรูปแบบ พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนว่า “สุขภาพของผู้สูงอายุจะดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสุขภาพตั้งแต่เยาว์” ฉะนั้นการชะลอความเสื่อมของสุขภาพนั้นต้องทำมาแต่เด็ก โดยการรู้จักป้องกันรักษาสุขภาพ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมอยู่เสมอ

2.3 สนับสนุนให้มีระบบและวิธีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากผู้สูงอายุ โดยเฉพาะจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุให้เป็นที่ยอมรับทางสังคมมากขึ้น

3. ด้านความมั่นคงของรายได้และการทำงาน

3.1 เร่งรัดให้มีพระราชบัญญัติประกันสังคมที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุในด้านรายได้เพื่อการยังชีพในกรณีของผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองไม่ได้และไม่มีที่พึ่งพิง

3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีรายได้จากการทำงานในระดับที่เป็นธรรมและเพียงพอแก่การยังชีพ

3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนระบบและวิธีการที่จะทำให้ผู้สูงอายุยังคงมีบทบาทในการทำงานตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล

3.4 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุใช้ความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมได้ โดยเฉพาะในบทบาทของการถ่ายทอดประสบการณ์และความชำนาญงาน

3.5 ส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวลดการพึ่งพาหรือผ่อนภาระผู้สูงอายุในเรื่องรายได้ที่จะต้องหาเงินจือครอบครัวลง

3.6 ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้เพื่อทุ่นแรงในการทำงานของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรม

4. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

4.1 ส่งเสริมโครงสร้างครอบครัวแบบขยายเพื่อให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างอบอุ่นของผู้สูงอายุ ซึ่งจะมีลูกหลานคอยดูแลและคอยดูแลลูกหลาน

4.2 รมรงค์ เสริมสร้าง และปลูกฝังค่านิยมในด้านการเห็นคุณค่าของความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่สามารถจะถ่ายทอดให้เกิดประโยชน์แก่สังคมได้อีกมากและให้มีความเคารพและกตัญญูแก่ผู้สูงอายุที่ได้ประกอบคุณงามความดีต่อครอบครัวและสังคมมาแล้ว

4.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ ผู้สูงอายุยังคงบทบาทการมีส่วนร่วมในครอบครัวและในสังคมตามความถนัดและความสามารถ โดยเฉพาะในด้านการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในแขนงวิชาต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ในด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและศีลธรรมอันดีงามที่จะต้องพัฒนาให้ดำรงไว้ต่อไป

4.4 สนับสนุนให้สถาบันศาสนามีบทบาทในการเผยแพร่หลักธรรม โดยเน้นการปฏิบัติมากกว่าเน้นรูปแบบพิธีกรรม

5. ด้านสวัสดิการสังคม

5.1 เร่งรัดให้มีพระราชบัญญัติประกันสังคมที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุในด้านสวัสดิการต่าง ๆ

5.2 ขยายบริการในรูปแบบศูนย์บริการและหน่วยสงเคราะห์ผู้สูงอายุเคลื่อนที่ให้มากขึ้น โดยจะจำกัดการสงเคราะห์ในรูปแบบสถานสงเคราะห์ไว้ให้น้อยที่สุด เพียงเพื่อผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่งอย่างแท้จริงเท่านั้น และจะได้ระดมความร่วมมือจากภาคเอกชนให้มาช่วยจัดบริการสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ ให้เพียงพอและทั่วถึง

การดำเนินการเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ

1. การดำเนินงานของรัฐบาล

กรมประชาสงเคราะห์มีนโยบายที่จะดำเนินการ ในทุกรูปแบบเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง ได้รับการดูแลให้มีความสุข ไม่ต้องร่ำร้อนถูกทอดทิ้งให้วันหัว รวมทั้งจะเสริมสร้างทัศนคติและพัฒนาค่านิยมเพื่อให้เกิดความกตัญญูต่อบุพการีอีกด้วย งานที่ดำเนินการพอสรุปได้ดังนี้

1.1 การสงเคราะห์คนชราภายใน

ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2496 จนถึงปัจจุบัน โดยการรับคนชราที่มีความทุกข์ยากเดือดร้อนตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ เข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ในภาคต่าง ๆ ของประเทศ การสงเคราะห์คนชราในสถานสงเคราะห์นี้แยกได้ 3 ประเภท คือ

1.1.1 ประเภทสามัญ คือ สถานสงเคราะห์ให้การอุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุโดยไม่เสียค่าบริการใดใดทั้งสิ้น จัดให้อยู่ในอาคารหลังใหญ่ อาศัยอยู่ร่วมกันห้องพักหลายคนโดยแบ่งเป็นห้องพักสำหรับชายและหญิง ไม่ปะปนกัน มีเตียงนอน ตู้ และของใช้เฉพาะตัว สถานสงเคราะห์คนชราทุกแห่งให้บริการประเภทนี้

1.1.2 ประเภทเสียค่าบริการ คือ การจัดให้เข้าอยู่อาศัยในหอพักคนชรา ชำระค่า บริการห้องพักประเภทเตียงเดี่ยวอัตราคนละ 500 บาทต่อเดือน และห้องพักประเภทเตียงคู่อัตรา 1,060 บาทต่อเดือน ภายในห้องมีเตียงนอน ตู้ โต๊ะเขียนหนังสือและห้องน้ำส่วนตัว หอพักนี้เป็น อาคารคอนกรีต 2 ชั้น บริการประเภทนี้มีเฉพาะที่สถานสงเคราะห์คนชรารบ้านบางแคเพียงแห่งเดียว มี 40 ห้อง

1.1.3 ประเภทพิเศษ กรมประชาสงเคราะห์อนุญาตให้ผู้สูงอายุปลูกบ้านอยู่เองตามแบบ แปรณที่กรมประชาสงเคราะห์กำหนดในที่ดินสถานสงเคราะห์ โดยผู้ก่อสร้างจะต้องทำสัญญาปลูก สร้างเสร็จแล้วยกให้เป็นกรรมสิทธิ์ของทางราชการ และผู้ปลูกสร้างอยู่อาศัยมีสิทธิ์อยู่นตลอดชีวิต ดำเนินการในหมู่บ้านวัยทองนิเวศน์จังหวัดเชียงใหม่ และสถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันเป็นการบริการที่ขยายบริการให้ออกไปสู่กลุ่มผู้สูงอายุที่มีฐานะใน ระดับปานกลาง มีรายได้ที่จะจ่ายให้แก่รัฐได้เพียงแต่ประสบปัญหาขาดผู้ดูแลในวัยสูงอายุ และใน เวลาเจ็บป่วยสถานสงเคราะห์คนชราเช่นนี้มีอยู่ทั่วประเทศไทย 12 แห่ง คือ

- สถานสงเคราะห์คนชรารบ้านบางแค กรุงเทพมหานคร
- สถานสงเคราะห์คนชรารบ้านธรรมปกรณ จังหวัดเชียงใหม่
- สถานสงเคราะห์คนชราวัดม่วง จังหวัดนครราชสีมา
- สถานสงเคราะห์คนชราโพธิ์กลาง จังหวัดนครราชสีมา
- สถานสงเคราะห์คนชราภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี
- สถานสงเคราะห์คนชรารบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา
- สถานสงเคราะห์คนชราเขาบ่อแก้ว จังหวัดนครสวรรค์
- สถานสงเคราะห์คนชรารบ้านจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
- สถานสงเคราะห์คนชรารบ้านอุทองพนังตึก จังหวัดชุมพร
- สถานสงเคราะห์คนชรามหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
- สถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- สถานสงเคราะห์คนชราจังหวัดนครปฐม จังหวัดนครปฐม

บริการที่จัดสำหรับผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ประกอบด้วย บริการด้านสุขภาพอนามัย การรักษาพยาบาล กายภาพบำบัด โดยแพทย์และพยาบาล อาชีวบำบัด (เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการ บำบัดรักษาทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยใช้กิจกรรม การทำงาน การฝึกโคลเซด จักสาน พับกระดาษ ฯลฯ) การออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ การให้ความรู้และการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ การ โภชนาการ การกีฬาสำหรับผู้สูงอายุ การสังคมสงเคราะห์ นันทนาการ ศาสนกิจ ตลอดจนงานปณ กิจศพผู้สูงอายุไร้ญาติ

1.2 การสงเคราะห์คนชราภายนอก

ศูนย์บริการภายนอกเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 เนื่องจากได้พิจารณาว่า ในปัจจุบันผู้สูงอายุนับแต่จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และการสงเคราะห์คนชราในสถานสงเคราะห์มีค่าใช้จ่ายสูงมาก อีกประการหนึ่งมีผู้สูงอายุจำนวนมากที่ไม่ประสงค์จะเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ ดังนั้นเพื่อเป็นการกระจายบริการผู้สูงอายุออกไปสู่ส่วนภูมิภาคให้มากที่สุด โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อย และเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและอบอุ่นในบ้านปลายชีวิตอยู่กับครอบครัว ได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการในด้านต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องรับเข้าอุปการะในสถานสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ได้จัดตั้งศูนย์บริการดังกล่าวแล้ว จำนวน 9 แห่ง คือ

- ศูนย์บริการคนชราบางแค กรุงเทพมหานคร
- ศูนย์บริการคนชราโพธิ์กลาง จังหวัดนครราชสีมา
- คลินิกผู้สูงอายุ สถานสงเคราะห์คนชราโพธิ์กลาง จังหวัดนครราชสีมา
- ศูนย์บริการคนชราร้านทักษิณ จังหวัดยะลา
- ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุดินแดน กรุงเทพมหานคร
- ศูนย์กายภาพบำบัดผู้สูงอายุภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่
- ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุศรีสุคต จังหวัดพิษณุโลก
- ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ จังหวัดลพบุรี
- ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุปิยะมาลัย จังหวัดเชียงใหม่

การบริการภายในศูนย์ฯ ประกอบด้วย บริการด้านสุขภาพอนามัย ตรวจร่างกาย กายภาพบำบัด อาชีวบำบัด กิจกรรมตามความสนใจของสมาชิก นันทนาการ การออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ การกีฬา การสังคมสงเคราะห์ การให้คำปรึกษาแนะแนว การช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว การทัศนศึกษา การให้ความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น การอบรม บรรยาย เผยแพร่ข่าวสารบ้านเมืองให้ผู้สูงอายุ ได้รับข่าวสารทันเหตุการณ์ สาสนกิจ และการร่วมพิธีทางศาสนาประจำปีตามเทศกาลต่าง ๆ เป็นต้น

1.3 บริการในรูปหน่วยเคลื่อนที่

หน่วยเคลื่อนที่ประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ออกเยี่ยมผู้สูงอายุในชุมชน นำบริการข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ ไปเผยแพร่ รับฟังและช่วยแก้ไขปัญหาดลอดจนให้คำปรึกษาต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุ หน่วยเคลื่อนที่นี้จะออกปฏิบัติภารกิจเดือนละ 1 ครั้งเป็นอย่างต่ำ ขณะนี้ได้ดำเนินการที่ศูนย์ฯบ้านบางแค ศูนย์ฯดินแดง และศูนย์ฯลพบุรี

1.4 บริการบ้านพักฉุกเฉิน

เพื่อให้การช่วยเหลือคนชราที่ประสบปัญหาเดือดร้อนทางจิตใจกับครอบครัว ต้องการแยกตัวออกมาชั่วคราว ผู้สูงอายุจากต่างจังหวัดที่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลในกรุงเทพฯ-มหา

นครและไม่มีที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานครหรือรับการรักษาแล้วรอญาติรับกลับ ผู้สูงอายุที่รอเข้าสถานสงเคราะห์ รวมทั้งผู้สูงอายุจากต่างจังหวัดที่เข้ามาติดต่อดูธุรกิจหรือทำกิจกรรมในกรุงเทพมหานคร การเข้าพักที่บ้านพักฉุกเฉินนี้เป็นการชั่วคราวไม่เกิน 15 วัน โดยให้บริการปัจจัย 4 และบริการทางด้านสังคมสงเคราะห์ ซึ่งผู้สูงอายุสามารถขอรับบริการได้ที่ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุคนแดง และศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุลพบุรี

1.5 การให้บริการด้านสุขภาพผู้สูงอายุ

กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดโครงการให้บริการสุขภาพผู้สูงอายุ โดยเปิดคลินิกผู้สูงอายุขึ้นในโรงพยาบาลต่าง ๆ โดยเริ่มที่โรงพยาบาลประสาท พญาไท เป็นแห่งแรก ต่อมาจึงได้ขยายการเปิดคลินิกผู้สูงอายุดังกล่าวไปยังโรงพยาบาลอื่น ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอีกหลายแห่ง และยังได้จัดทำโครงการเผยแพร่ข่าวสารด้านต่าง ๆ เพื่อผู้สูงอายุโดยผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการบำบัดรักษาสุขภาพทางกายและทางจิต การป้องกันโรค นอกจากนี้การกีฬาแห่งประเทศไทย กรมพลศึกษา ยังได้จัดทำโครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ และบริการตรวจสอบความสมบูรณ์ของสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุอีกด้วย

1.6 การสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรของผู้สูงอายุ

นอกจากบริการที่จัดและให้บริการ 5 อย่างดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังได้ขยายบริการสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเน้นหลักการให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ดำเนินการเอง ให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน จึงได้สนับสนุนให้มีการดำเนินงานดังนี้

1.6.1 การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เริ่มโดยกระทรวงสาธารณสุข ด้วยการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุรวมตัวกันจัดตั้งชมรมขึ้นมาเพื่อหาความต้องการ หาปัญหา แล้วร่วมกันแก้ปัญหา หาวิธีการที่จะสนองความต้องการของกลุ่มเอง ทางชมรมต้องคิดและริเริ่มกิจกรรมขึ้นมาตามความต้องการของกลุ่มเอง ทางชมรมต้องคิดและริเริ่มกิจกรรมขึ้นมาตามความต้องการของชมรมเอง โดยที่หน่วยงานต่าง ๆ จะเป็นผู้สนับสนุนเท่านั้น เช่น ชมรมต้องการให้รับความรู้ด้านสุขภาพ ทางสาธารณสุขก็จะจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปให้ความรู้ หรือต้องการมีความรู้เกี่ยวกับหัตถกรรมในครัวเรือน การประกอบอาหาร หรือการถนอมอาหารก็ติดต่อที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม หรือกรมพัฒนาชุมชนเพื่อจัดครูไปสอน เป็นต้น หน่วยงานต่าง ๆ จะไม่เป็นผู้กำหนดว่าชมรมจะต้องทำอะไร ให้เป็นหน้าที่ของชมรมเองที่จะริเริ่มเอง ต่อมาทางคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน ได้มีหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดให้สนับสนุนจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นในจังหวัดด้วย ขณะนี้มีชมรมดังกล่าว 109 ชมรม อยู่ทั่วประเทศ (และกำลังจะมีเพิ่มขึ้น ๆ ในระยะต่อ ๆ มา) และจากการสัมมนาชมรมผู้สูงอายุทั่วประเทศ ทางชมรมมีความเห็น

ร่วมกันว่าควรจะมีศูนย์ หรือสภา หรือสมาคม ซึ่งเป็นแหล่งประสานงานขึ้นด้วย ซึ่งต่อมาได้ดำเนินการจัดตั้งขึ้นแล้วภายใต้ชื่อ“สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย”

1.6.2 การจัดให้มีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ในศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ซึ่งจะมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินงาน

1.6.3 ใ้สนับสนุนและช่วยเหลือให้จัดตั้งสมาคมคลังปัญญาอาวุโส ซึ่งมีผู้สูงอายุที่มีความรู้ด้านต่าง ๆ และต้องการทำประโยชน์ให้สังคมรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสมาคมขึ้น และได้ดำเนินการจดทะเบียนเรียบร้อยแล้ว กรมประชาสงเคราะห์ได้อนุญาตให้ใช้สถานที่ส่วนหนึ่งของศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุคินแดนเป็นที่ทำการชั่วคราว

2. การส่งเสริมองค์การเอกชนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

กรมประชาสงเคราะห์โดยลำพังไม่อาจจะดำเนินการให้บริการและจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณและบุคลากร และระเบียบขั้นตอนต่าง ๆ ของทางราชการจึงได้ให้ความสนับสนุนองค์การเอกชนต่าง ๆ ในการจัดสวัสดิการ ซึ่งองค์การเอกชนที่ประสงค์จะได้รับความสนับสนุน สามารถจัดทำโครงการขอรับความช่วยเหลือมายังกรมประชาสงเคราะห์ได้ ตัวอย่างองค์การเอกชนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ได้แก่ ปากน้ำสุสานมูลนิธิ (วิวัฒนานิवास) สมุทรปราการ มูลนิธิธารนุเคราะห์ มูลนิธิมิตรภาพสงเคราะห์แห่งประเทศไทย มูลนิธิจรัญสงเคราะห์คนชราอนาจา (ให้การสงเคราะห์ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นคนจีนสุขภาพไม่ค่อยสมบูรณ์) โรงพยาบาลเซ็นหลุยส์ สมาคมนักบุญวินเซนต์เคอโพลแห่งประเทศไทย มูลนิธิคณะสงฆ์พระมหาไถ่แห่งประเทศไทย สถานสงเคราะห์คนชราถ้ำประทุน มูลนิธิโรงพยาบาลเทียนฟ้า มูลนิธิศิริวัฒนาเซตเชียรส์ เป็นต้น

แนวโน้มและทิศทางการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ได้มีนโยบายในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง คือ

1. ในวัตถุประสงค์ของการพัฒนาด้านการกระจายรายได้ และกระจายการพัฒนาไปสู่ส่วนภูมิภาคให้มากยิ่งขึ้น มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในด้านของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

2. ในวัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต รักษาสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ 3 ประการ คือ

- นโยบายการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต
- นโยบายการสาธารณสุขเพื่อพัฒนาระดับคุณภาพชีวิต
- นโยบายการพัฒนาสังคม จิตใจ และวัฒนธรรม

กรมประชาสงเคราะห์ได้มุ่งเน้นให้มีการกระจายสวัสดิการออกไปสู่ผู้สูงอายุที่อยู่ตามบ้าน ให้สามารถใช้บริการต่าง ๆ ภายในศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุมากขึ้น โดยกำหนดให้มีการขยาย ศูนย์บริการทางสังคมให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นเพื่อให้บริการผู้สูงอายุทั่วประเทศและยังได้ให้มีโครงการ เกี่ยวกับผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เช่น

- โครงการจัดทำคู่มืออาสาสมัครด้านการสงเคราะห์คนชรา เพื่อเป็นประโยชน์แก่ ประชาชนทั่วไป
- โครงการส่งเสริมภาคเอกชนจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชน (Day Centre)
- โครงการสวัสดิการผู้สูงอายุด้านการให้ความรู้แก่ประชากรในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุ
- โครงการอบรมเตรียมการเป็นผู้สูงอายุเมื่อพ้นวัยทำงาน (ร่วมกับสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย)
- โครงการสวัสดิการผู้สูงอายุด้านการควบคุมสถานสงเคราะห์ และสถานบริการคนชรา ภาคเอกชน
- โครงการสนับสนุนงานประชาสงเคราะห์จังหวัด ด้านการสงเคราะห์คนชราในภูมิภาค ชนบท เป็นต้น

นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนให้มีการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุให้ได้ผลรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยได้ เชิญหน่วยงานต่าง ๆ มาร่วมพิจารณากำหนดนโยบาย มาตรการ กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้ง กำหนดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบนำไปปฏิบัติด้วย จึงสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. ด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ

1.1 นโยบาย

1.1.1 เน้นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรู้จักดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องโภชนาการและการออกกำลังกายที่ถูกต้องและเหมาะสม

1.1.2 ส่งเสริมให้มีบริการทางสุขภาพทางกายและจิตสำหรับผู้สูงอายุทั้งในด้านการ ป้องกัน รักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

1.2 มาตรการ

1.2.1 เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค โภชนาการ การออก กายแก่ผู้สูงอายุ ด้วยรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ

1.2.2 ให้การศึกษาและฝึกอบรม เรื่องการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแก่เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และสาธารณสุข ตลอดจนอาสาสมัครและผู้ดูแลผู้สูงอายุ

1.2.3 ขยายบริการทางสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานประจำ ในระบบบริการสาธารณสุขแบบผสมผสาน

1.2.4 จัดทำแผนงานและแนวทางปฏิบัติที่จะผสมผสานระบบบริการสาธารณสุขให้สอดคล้องกับการบริการสังคมโดยให้มีการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชนด้วย โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

2. ด้านสวัสดิการสังคม

2.1 นโยบาย

2.1.1 ให้ผู้สูงอายุได้รับบริการพื้นฐานด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวางและทั่วถึง

2.1.2 จัดสวัสดิการสังคมและให้การสงเคราะห์ผู้สูงอายุตามความต้องการ และความจำเป็น

2.2 มาตรการ

2.2.1 จัดสวัสดิการทางสังคมในด้านต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ เช่น

(1) สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ ขยายบริการในรูปศูนย์บริการหรือหน่วยสงเคราะห์ผู้สูงอายุเคลื่อนที่ให้มากขึ้น ให้สถานพยาบาลของรัฐขยายการจัดคลินิกเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ และขอความร่วมมือให้สถานพยาบาลเอกชนจัดคลินิกเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุด้วยการรักษาพยาบาลฟรีแก่ผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้ในสถานพยาบาลของรัฐ เป็นต้น

การศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของบุคคลต่าง ๆ ที่มีต่อผู้สูงอายุ

เป็นความเชื่อทั่วไปมาเป็นเวลานานว่า ทัศนคติที่คนเรามีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะเป็นดัชนีบ่งชี้พฤติกรรมของคนเราที่มีหรือปฏิบัติต่อสิ่งนั้นหรือบุคคลคนนั้น (Sinnott, 1983) ดังที่ปรากฏในตาราง 2 จะเห็นว่าปัจจุบันในสังคมไทยของเรามีผู้สูงอายุอยู่ถึง 3.7 ล้านคน และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ สิ่งที่ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์ดังกล่าว คือ ผู้สูงอายุซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นนั้นต้องใช้ชีวิตด้วยตนเองโดยลำพังหรือไม่มีสภาพอยู่ในครอบครัวของลูก ๆ อย่างใดคนเดียว ซึ่งบ่อยครั้งได้กลายมาเป็นปัญหาทางสังคมจิตวิทยาและสุขภาพ สภาพการเช่นนี้ก่อให้เกิดความจำเป็นที่สังคมจะต้องมีวิธีการจัดและดำเนินการเพื่อให้ผู้สูงอายุซึ่งเคยทุ่มเทสร้างสังคมบ้านเมือง และชาติมาในช่วงหนึ่งนั้นมีคุณภาพชีวิตในปัจจุบันวัยอย่างเหมาะสม การศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของคนที่มีต่อผู้สูงอายุในประเทศต่าง ๆ เป็นความสนใจของผู้ที่อยู่ในวงการการศึกษา สังคมศาสตร์ แพทย์ และอนามัย และอื่น ๆ เพราะบุคคลดังกล่าวมีบทบาทและหน้าที่ให้การศึกษา อบรม แนะนำ และเป็นผู้ที่คอยให้การดูแล ส่งเสริม สนับสนุน บำรุง บำบัด หรือรักษาผู้สูงอายุโดยตรง การศึกษาวิจัยในระยะหลัง ๆ เกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุสามารถแยกสรุปได้ดังต่อไปนี้

การศึกษาเกี่ยวกับบุคลากรทางการแพทย์

การศึกษาทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุของบุคลากรทางการแพทย์ที่กระทำมากที่สุด ได้แก่ การศึกษาในหมู่พยาบาล ทั้งนี้อาจเพราะเป็นบุคคลที่มีงานในหน้าที่ที่ปฏิบัติส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในหลาย ๆ ด้าน ผลการวิจัยที่น่าสนใจพอสรุปและนำเสนอดังต่อไปนี้

กิชค และคณะ (Kiyak, H. et al., 1982) รายงานว่า ทันตแพทย์ตามคลินิกเอกชนในรัฐอิลลินอยส์ สหรัฐอเมริกา มีการรับรู้ทั่วไปที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการของการมีอายุ ทันตแพทย์ที่มีประสบการณ์การทำงานนาน มีความคิดทั่วไปเกี่ยวกับแบบฉบับของการมีอายุ น้อยกว่าทันตแพทย์ใหม่ ๆ นอกจากนั้นทันตแพทย์ที่เห็นว่าผู้สูงอายุที่ดูแลรักษาสุขภาพของช่องปากดี มีทัศนคติต่อผู้สูงอายุในทางบวก เช่นเดียวกับนักวิชาการอีกมากมาย คณะนักวิจัยกลุ่มนี้เสนอว่า ในกระบวนการเรียนการสอนหรือการเตรียมทันตแพทย์นั้น ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุด้วย

ราคาสกี และคณะ (Rakowski, W. et al., 1982) พบในนักศึกษาทันตภิบาลที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาว่า ทัศนคติของนักศึกษากลุ่มดังกล่าวที่มีต่อผู้สูงอายุมีความหลากหลาย ไม่มีแบบฉบับที่แน่นอน และไม่มีเกณฑ์ใดที่จะใช้เป็นเครื่องทำนายทัศนคติได้ดี คณะนักวิจัยยังเสนอแนะว่าในกระบวนการให้การศึกษานั้นควรจะมีโครงการหรือโปรแกรมเพื่อเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดีหรือในทางลบต่อผู้สูงอายุด้วย

เชฟเปอร์ด และเออร์วิน (Shepherd, M. and Erwin, G., 1983) ได้ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาวิชาเอกเภสัชศาสตร์ ระดับปริญญาตรีที่มีต่อผู้สูงอายุ และรายงานว่านักศึกษาหญิงมีทัศนคติค่อนข้างไปในทางบวกมากกว่านักศึกษาชาย

ฟาลีย์ และเฟย์ (Farley, J.K. and Fay, P., 1983) ได้ศึกษาวิธีลดความเครียด ความว้าวุ่นใจของกลุ่มพยาบาลที่ต้องดูแลผู้สูงอายุ และเสนอแนะว่าสามารถลดความเครียดลงได้โดย 1) พยาบาลจะต้องรับรู้หรือยอมรับความรู้สึกของคนที่มีต่อผู้สูงอายุ 2) การพยายามเข้าใจถึงความเข้าใจผิดที่พวกคนมีต่อธรรมชาติของการมีอายุและผู้สูงอายุ และ 3) การสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ

ไนท์ (Knight, B., 1986) ได้เปรียบเทียบทัศนคติของนักศึกษากายภาพบำบัดกับนักศึกษาทั่วไปที่มีต่อผู้สูงอายุ พบว่านักศึกษากายภาพบำบัดมีทัศนคติต่อผู้สูงอายุในทางบวกมากกว่านักศึกษาทั่วไป และยังรายงานอีกว่า ทัศนคติของนักศึกษากายภาพบำบัดนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับการศึกษาที่สัมพันธ์กับผู้สูงอายุมากกว่านักศึกษาทั่วไปหรือความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้สูงอายุแต่อย่างใด

ไรมอนด์ (Raimond, J., 1988) ใช้ Semantic Differential Questionnaire เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติระหว่างพยาบาลฝ่ายเด็กและสูตินรีเวช (จำนวน 35 คน) กับพยาบาลฝ่ายผู้ป่วยหนัก (จำนวน 48 คน) ในโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง พบว่าทัศนคติของพยาบาลทั้งสองกลุ่มที่มีต่อผู้สูงอายุ

ไม่แตกต่างกัน และเอนเอียงไปในทางบวกทั้งสองกลุ่ม ในการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยวิธี Pearson Product Moment Correlation Analysis พบต่อไปว่า อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ของพยาบาลไม่มีความสัมพันธ์กับระดับทัศนคติ (ซึ่งคิดเป็นคะแนนตัวเลข) จากข้อมูลที่ปรากฏ ทำให้ผู้วิจัยชุดดังกล่าวเกิดข้อสงสัยว่า โรงพยาบาลที่พยาบาลทำงานอยู่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างทัศนคติต่อผู้สูงอายุหรือไม่อย่างไร เรื่องนี้จะต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาคำตอบต่อไป

ด้วยแนวคิดที่ว่าผู้ช่วยพยาบาลต้องดูแลผู้สูงอายุใกล้ชิดกว่าพยาบาล ฮอยท์ (Hoyt, J., 1989) จึงได้ศึกษาทัศนคติของผู้ช่วยพยาบาลที่มีต่อผู้สูงอายุ (จำนวน 26 คน) โดยแบ่งผู้ช่วยพยาบาลออกเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุมกรอกแบบสอบถามของ “Kogan” (Kogan’s Attitude Toward Old People Scale) ส่วนกลุ่มทดลองร่วมแสดงเกมสมมติเรื่อง “Into Aging” ตามด้วยการอภิปรายเรื่องความสูงอายุ และกรอกแบบสอบถามเช่นเดียวกับกลุ่มควบคุม การทดลองใช้เวลา 3 สัปดาห์ มีการกรอกแบบสอบถามดังกล่าวก่อนและหลังการทดลองทั้ง 2 กลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติของกลุ่มควบคุมที่มีต่อผู้สูงอายุเปลี่ยนไปทางบวกอย่างมากในช่วงสามสัปดาห์ ในขณะที่ทัศนคติของกลุ่มทดลองที่มีต่อผู้สูงอายุไม่แตกต่างไปจากเดิมในช่วงเวลาเดียวกัน แต่ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) จากกลุ่มทดลองคือมีความเห็นว่า ในการเข้าร่วมกิจกรรมทำให้เข้าใจสภาพการของการทำงานมีอายุเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม นอกจากนั้นผู้วิจัยยังรายงานอีกว่า ระดับทัศนคติไม่ได้รับอิทธิพลจากอายุพื้นฐานของกลุ่มชน (คนฝรั่ง, ผิวดำ, เม็กซิกัน ฯลฯ) ระดับการศึกษา ความยาวนานของประสบการณ์การทำงานในสถานรับเลี้ยง คนสูงอายุ และการมีชีวิตอยู่หรือไม่อยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนที่มีผู้สูงอายุมากกว่า 65 ปี โดยใช้แบบสอบถามเดียวกันและเกมสมมติเหมือนกันกับงานวิจัยของ ฮอยท์ เวิร์ท (Wirth, C., 1989) ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ที่มีต่อผู้สูงอายุ นักศึกษาพยาบาลจำนวน 11 คน ที่ทำการศึกษามีภูมิหลังทางสังคมที่ไม่เหมือนกัน คือเป็นคนอเมริกัน ผิวดำ ผิวกาว เม็กซิกันอเมริกัน และจาไมก้า ผลการเปรียบเทียบคะแนนทัศนคติระหว่างก่อนและหลังการเริ่มกิจกรรมเกมสมมติ พบว่าคะแนนทัศนคติหลังการร่วมกิจกรรมเกมสมมติสูงกว่าคะแนนช่วงก่อนการร่วมแสดงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนั้นยังพบอีกว่า ทัศนคติไม่มีความสัมพันธ์กับภูมิหลังทางสังคม หรือการได้สัมผัสกับผู้สูงอายุมาก่อนแต่อย่างใด แต่การวิจัยครั้งนี้ก็มีปัญหาเรื่องจำนวนของกลุ่มตัวอย่างซึ่งค่อนข้างน้อย

ลินเดนโครน่า (Lindencrona C., 1989) ศึกษาทัศนคติของพยาบาลในโรงพยาบาลกับพยาบาลที่ทำงานในสถานดูแลผู้สูงอายุในสวีเดน ได้สรุปว่าทัศนคติของพยาบาลที่มีต่อผู้สูงอายุเป็น

ไปในทางบวกเล็กน้อย ในกระบวนการให้การศึกษา นักศึกษาพยาบาลควรต้องเน้นรายวิชาหรือโครงการเพื่อให้นักศึกษาพัฒนาทัศนคติในทางบวกที่มีผู้สูงอายุให้มากกว่าที่เป็นอยู่

โดเบย์ (Dobay, N.J., 1991) ได้ใช้ Kogan's Old People Scale สํารวจทัศนคติของผู้ช่วยพยาบาลที่มีต่อผู้สูงอายุในสถานรับเลี้ยงคนชราแห่งหนึ่งในรัฐเพนซิลวาเนีย สหรัฐอเมริกา พบว่าระยะเวลาของการทำงาน (คนเก่า-คนใหม่) ระบบการจัดการหรือความตั้งใจที่จะอยู่ทำงานต่อไปไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุและแนะนำว่าทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุของผู้ช่วยพยาบาลนั้นมีความหลากหลาย ไม่มีรูปแบบที่แน่นอนเหมือนกันเสมอไป

มาร์คสตรอม (Markstrom, M.E., 1992) ศึกษาอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีต่อการมีทัศนคติต่อผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 จำนวน 202 คน จาก 6 มหาวิทยาลัยในรัฐมิชิแกน ผลการวิจัยที่ได้ทำให้ผู้วิจัยสรุปว่า อาจารย์ผู้สอนหรือการผลิตพยาบาลควรต้องทำการศึกษาวิจัยทัศนคติของนักศึกษาพยาบาลอยู่เสมอเพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาทัศนคติในทางบวกต่อผู้สูงอายุ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเสนออีกว่าควรจะมีการพิจารณาให้มีวิชาการศึกษาผู้สูงอายุ (Gerontology) ในหลักสูตรเพิ่มมากขึ้น

ซีเบอร์ท (Siebert, B., 1993) ได้ทำการทดสอบสมมติฐานที่ว่า ผู้ช่วยพยาบาลซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมเกมสมมติชื่อ "Into Aging" มีทัศนคติต่อผู้สูงอายุในทางบวกมากกว่าผู้ช่วยพยาบาลที่ไม่ได้ร่วมกิจกรรมดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามของ Kogan (1961) ชื่อ Attitude Toward Old People Scale (KOP) ผู้ช่วยพยาบาลจำนวน 16 คน ได้ถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจำนวนเท่า ๆ กัน ข้อมูลที่ได้แสดงให้เห็นว่าเกมสมมติดังกล่าวมิได้ทำให้ทัศนคติของผู้ช่วยพยาบาลที่เข้าร่วมโปรแกรมเป็นไปในทางบวกมากกว่าผู้ช่วยพยาบาลที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม อย่างไรก็ตามแม้ว่าการวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดที่ว่า กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อยจึงอาจเป็นการยากที่จะสรุปได้อย่างมั่นใจในผลการศึกษครั้งนี้ ซึ่งเช่นเดียวกับผลการวิจัยของเวอร์ท ดังได้กล่าวแล้ว

แมคแคน (McCann, S., 1993) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุกับตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่ 1) การได้ศึกษาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ และประสบการณ์ในการพยาบาลผู้สูงอายุ 2) ความสนใจในเนื้อหาสาระของการพยาบาลผู้สูงอายุ และ 3) ความพึงพอใจในการสอนในคลินิก ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 36 คน เป็นอาจารย์ที่สอนในโปรแกรมระดับอนุปริญญาทางการพยาบาลโปรแกรมหนึ่ง แบบสอบถามที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามชื่อ Rosencranz and McNevin Aged Semantic Attitude (เรียกย่อ ๆ ว่า ASD) รวมกับข้อคำถามที่แมคแคนสร้างขึ้นอีก 7 คำถาม ผลการวิจัยที่สำคัญคือ การค้นพบว่า ทัศนคติของนักศึกษาพยาบาลที่มีต่อผู้สูงอายุของผู้กรอกแบบสอบถาม โดยเฉลี่ยจะอยู่ตั้งแต่ในทางลบเล็กน้อย จนถึงในทางบวกเล็กน้อย

โอเกิลสบี (Oglesby, R., 1993) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลที่ออกฝึกประสบการณ์ทางคลินิกครั้งแรกในสถานเลี้ยงผู้สูงอายุ และในโรงงานโดยใช้แบบสอบถาม Kogan's Attitude Toward Old People Scale ผลการวิจัยพบว่า โดยทั่วไปแล้วทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อผู้สูงอายุเป็นไปในทางบวกเพิ่มขึ้น อายุของนักศึกษามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความตั้งใจที่จะออกไปทำงานกับผู้สูงอายุ การเรียนการสอนเกี่ยวกับผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุ นักศึกษาผู้ซึ่งเคยมีประสบการณ์ทางคลินิกในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุมีความตั้งใจที่จะทำงานกับผู้สูงอายุเมื่อสำเร็จการศึกษา มากกว่านักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์ทางคลินิกในโรงพยาบาล การค้นพบที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง คือ ก่อนที่นักศึกษาทั้งสองกลุ่มจะออกฝึกประสบการณ์ภาคคลินิคนักศึกษาร้อยละ 66 (จำนวน 102 คน) มีความตั้งใจที่จะทำงานกับผู้สูงอายุเมื่อสำเร็จการศึกษา แต่ภายหลังการฝึกประสบการณ์ภาคคลินิกแล้วมีนักศึกษาเพียงร้อยละ 36 (จำนวน 56 คน) เท่านั้นที่ยังตั้งใจที่จะทำงานกับผู้สูงอายุ ปรากฏการณ์เช่นนี้ทำให้น่าคิดว่า การดูแลผู้สูงอายุในอนาคตโดยพยาบาลนั้นเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วง

การศึกษาแก่นักเรียนหรือเยาวชน

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในประเทศไทยมิได้กระทำมาดังเช่นในต่างประเทศ อย่างไรก็ตามก็มีการวิจัยในอดีตที่เกี่ยวเนื่องกับการวิจัยครั้งนี้ 2-3 เรื่อง ซึ่งขอนำเสนอต่อไปนี้

ซีเฟลท์ และศรีเรื่อน แก้วกั้งวาล (Seefeldt, C. and Keawkangwal, S., 1986) ซึ่งได้ศึกษาทัศนคติของเด็กไทยทั้งที่อาศัยอยู่ในเมืองและชนบท 300 คน ที่มีต่อผู้สูงอายุ ผลการศึกษพบว่าทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุของเด็กทั้งในเมืองและชนบทไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจากการได้อยู่ร่วมหรือสัมผัสกับผู้สูงอายุ ความรู้และความรู้สึกของเด็กในเมืองเข้าใจในธรรมชาติของการมีอายุในทางบวกมากกว่าเด็กชนบท ผู้วิจัยได้สรุปว่า เด็กไทยมองคนหนุ่มสาวในทางบวกมากกว่าผู้สูงอายุ

ศิริวรรณ ศิริบุญ (ศิริวรรณ ศิริบุญ, 2536) ได้ศึกษาข้อเท็จจริงและทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงดูและการดูแลผู้สูงอายุของคนหนุ่มสาวไทยที่มีอายุระหว่าง 15-44 ปี จำนวน 2,113 คน ข้อค้นพบที่น่าสนใจอย่างหนึ่งคือ คนหนุ่มสาวยังมีความเป็นห่วง เรื่องสภาพความเป็นอยู่และสถานภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งคนหนุ่มสาวมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนที่ศึกษาต้องการให้มีการดำเนินงานเพื่อผู้สูงอายุในรูปแบบของสวัสดิการเต็มรูป โดยเกือบทั้งหมดยินดีที่จะมีส่วนช่วยให้เงินสมทบการดำเนินงานเพื่อจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลและที่อยู่อาศัย นอกจากนี้สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง คือ การค้นพบที่ว่าพฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุของคนหนุ่มสาวไทยจะผันแปรไปตามปัจจัยต่าง ๆ เป็นจำนวนมากทั้งอายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ การเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยง

คนในครอบครัว เขตที่พักอาศัย และภาค โดยปัจจัยต่าง ๆ เป็นสิ่งสนับสนุนซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม วัฏจักรการศึกษาและเขตที่อยู่อาศัย (เมือง-ชนบท) มีบทบาทสำคัญกว่าปัจจัยอื่น ๆ ในความแตกต่างของพฤติกรรมและทัศนคติของคนหนุ่มสาวที่มีต่อการดูแลผู้สูงอายุ

ศิริวรรณ ศิริบุญ และมาลินี วงษ์สิทธิ์ (ศิริวรรณ ศิริบุญและมาลินี วงษ์สิทธิ์, 2535) ได้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุและคนหนุ่มสาวในกรุงเทพมหานครเพื่อศึกษาข้อเท็จจริงและทัศนคติของผู้สูงอายุและคนหนุ่มสาวที่มีต่อบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุ ในส่วนของคนหนุ่มสาว (จำนวน 499 คน อายุระหว่าง 15-44 ปี) นั้น ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61) เป็นหญิง ประมาณเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47) ของคนหนุ่มสาวทั้งหมดไม่ได้ประกอบอาชีพ ผลการวิจัยพบว่าคนหนุ่มสาวมีทัศนคติว่า ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ยังมีคุณประโยชน์ โดยเห็นว่ายังสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวมได้ แม้คนส่วนใหญ่จะระบุว่าเป็นกิจกรรมทาง “ศาสนา” นอกจากนั้นคนหนุ่มสาวยังเห็นว่า ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีที่จะให้การอบรมคนรุ่นหลังได้ และเห็นว่าผู้สูงอายุเป็นเสมือน “คลังปัญญา” ในหลายเรื่อง และคนหนุ่มสาว ไม่มีทัศนคติที่จะต่อต้านไม่ให้ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

นภาพร ชโยวรรณ (นภาพร ชโยวรรณ, 2535) ได้ศึกษาการอุปถัมภ์เกื้อหนุนบิดา มารดา และทัศนคติเกี่ยวกับผู้สูงอายุของคนหนุ่มสาวไทย ในจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 2,113 คน ร้อยละ 75 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และร้อยละ 4 จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือสูงกว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94) นับถือศาสนาพุทธ มีภูมิลำเนาที่กระจายไปทุกภาคของประเทศ สถานภาพสมรสยังเป็นโสดประมาณหนึ่งในสาม ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 68) ทำงานในภาคเกษตรกรรมและร้อยละ 82 อาศัยอยู่ในชนบท ผลการวิจัยพบว่าคนหนุ่มสาวเห็นว่าบิดามารดาหวังพึ่งพาตนเองยามสูงอายุ ขณะเดียวกันคนก็หวังพึ่งพานุครเมื่อเข้าสู่ในวัยสูงอายุ ซึ่งการค้นพบดังกล่าวทำให้ นภาพร ชโยวรรณ เชื่อว่าค่านิยมและบรรทัดฐานเกี่ยวกับหน้าที่ของบุตรในการดูแลบิดามารดาสูงอายุ น่าจะยังคงอยู่อย่างมั่นคงในสังคมไทยในอนาคตแต่ก็เป็นที่น่าสังเกตและท้าทายว่า ปัจจุบันและอนาคตคนหนุ่มสาวไทยได้ผละออกจากอาชีพภาคเกษตรกรรมมาทำงานในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้นและมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น ค่านิยมและบรรทัดฐานดังกล่าวจะได้รับผลกระทบอย่างไร เพราะค่านิยมซึ่งหมายถึงสิ่งที่คนสนใจมีความต้องการที่จะปฏิบัตินั้นถูกค้นพบก่อนหน้านี้ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 6 และนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปี 4 ว่า ในบางรายการ เช่น ความเคารพเชื่อฟัง ความกตัญญู ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งระดับการศึกษาและเพศ (จงเงิน บุญวัง, 2532) นอกจากนั้นเอกสารกรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (กรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2525) ยังระบุว่า ค่านิยม (ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่ใช่ทัศนคติแต่ก็เกี่ยวข้องและมีผลซึ่งกันและกัน) เกี่ยวกับการเคารพกราบ

ให้ผู้อาวุโสกว่า และความเอื้ออาทรต่อกันของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากเช่นเดียวกับการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่” ที่พบว่า ค่านิยมในด้านการเคารพผู้อาวุโสมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางลบมากในเขตเมืองเมื่อเทียบกับเขตนอกเมือง ในขณะที่เดียวกับ สุธีรา นุ้ยจันทร์ (สุธีรา นุ้ยจันทร์, 2530 และวีรสิทธิ์ สิทธิไครย์ และโยธิน แสงวดี (วีรสิทธิ์ สิทธิไครย์และโยธิน แสงวดี, 2530) ก็มีข้อมูลจากการศึกษาวิจัยว่าค่านิยมในเด็กและคนหนุ่มสาวไทยเกี่ยวกับการเคารพเชื้อพืงผู้สูงอายุลดน้อยหรือเสื่อมลงไป จนทำให้ผู้วิจัยดังกล่าวได้ให้ข้อเสนอแนะว่ารัฐบาลควรจะต้องใช้กระบวนการทางการศึกษาเพื่อแก้ไข ปลูกฝังให้เยาวชนตั้งแต่วัยเด็ก รู้จักเคารพเชื้อพืง เห็นคุณค่าของการมีอายุ สร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ ทั้งในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ผลการศึกษาวิจัยต่าง ๆ ส่อให้เห็นว่า ค่านิยมและทัศนคติของคนไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่สังคมจะต้องรับรู้และหาทางแก้ไขปลูกฝังเพื่อป้องกันมิให้ค่านิยมและทัศนคติในส่วนที่คิงามของไทยต้องสูญหายไปโดยไม่จำเป็นกับความเจริญก้าวหน้าทางศาสตร์และเทคโนโลยีสาขาต่าง ๆ

ดูเหมือนว่าทัศนคติ ความคิดเห็น หรือค่านิยมของคนหนุ่มสาวไทยที่มีต่อผู้สูงอายุ โดยรวม ๆ ยังเป็นไปในทางบวก ผู้สูงอายุถูกมองว่าเป็นผู้ที่ ยังมีคุณค่า เป็นเสมือน “คลังปัญญา” ในสังคมควรได้รับการจัดสวัสดิการต่าง ๆ และควรได้รับการดูแลจากบุตรเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ

บารานาวสกี (Baranowsky, M., 1982) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความบ่อย (ความดี) ของการได้สัมผัสผู้สูงอายุ (ปู่ ย่า ตา หรือยาย) กับทัศนคติของเด็กที่มีต่อผู้สูงอายุ ยังได้ข้อมูลที่ไม่ชัดเจน ทำให้บารานาวสกีสนใจศึกษาด้านการสัมผัสกับปู่ ย่า ตา หรือยายแบบใดจะเป็นเครื่องทำนายทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุเมื่อเด็กเจริญเติบโตเป็นวัยรุ่น จากการใช้แบบสอบถามที่บารานาวสกีได้สร้างขึ้นและให้เด็กนักเรียนระดับมัธยม (จำนวน 39 คน) ได้กรอกแบบสอบถามนั้น ผลการวิจัยพบว่า ปู่ ย่า ตา หรือยายเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ และลูก โดยการเล่าให้ลูกหลานฟังเกี่ยวกับพฤติกรรมและหรือลักษณะของพ่อแม่สมัยที่ยังมีอายุน้อยอยู่ นอกจากนี้ ปู่ ย่า ตา หรือยายยังมีบทบาทสำคัญในการสอนหลาน ๆ ให้มีทักษะต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต และการใช้เวลาว่าง-งานอดิเรก และกีฬา เป็นต้น ผู้วิจัยดังกล่าวสรุปว่า “คุณภาพ” ของการสัมผัสกับ ปู่ ย่า ตา หรือยายเป็นควมแปรสำคัญที่จะใช้ทำนายทัศนคติของเด็กเมื่อพวกเขาเจริญเติบโตถึงวัยรุ่น ในขณะที่ความคุ้นเคย (ซึ่งอาจไม่เป็นประสบการณ์ที่ดีเสมอไป) กับปู่ ย่า ตา หรือยายเพียงอย่างเดียว ไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของเด็กที่มีต่อผู้สูงอายุหรือเข้าสู่วัยเดียวกัน

ฟิลเมอร์ (Filmer, H.T., 1983) ได้ศึกษาทัศนคติของเด็กชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 5 และ 6 (จำนวน 144 คน) ที่มีต่อผู้สูงอายุ พบว่าเด็ก ๆ มีความเชื่อหรือทัศนคติต่อผู้สูงอายุที่เป็นแบบฉบับซึ่งถูกวางรากฐานของแบบฉบับจากการดูรายการโทรทัศน์หรืออ่านหนังสือ ผู้สูงอายุถูกตีค่า (rate) ใน

ทางลบในเรื่องที่เป็นความรู้สึกนึกคิด เช่น ซึมเศร้า ไม่น่ารัก ไม่เป็นมิตร เป็นต้น การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การที่เด็กขาดการสัมผัสกับผู้สูงอายุทำให้เด็กเกิดความรู้สึกที่อึดอัดทางสังคม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่สังคมจะต้องหาทางให้เด็กได้สร้างทัศนคติที่ถูกต้องกับผู้สูงอายุด้วยการให้พวกเขาได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับอารมณ์หรือกระบวนการมีอายุ และได้สัมผัสกับผู้สูงอายุให้มากขึ้น

ซินนอต และคณะ (Sinnott, J.D. et al., 1993) ดำรวจความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักศึกษาที่แสดงออกต่อผู้สูงอายุกับทัศนคติ ผู้รับการสำรวจเป็นนักศึกษาชายและหญิง (จำนวน 105 คน) ผลการวิจัยยืนยันสมมติฐานที่ว่า นักศึกษาที่มีทัศนคติในทางบวกต่อผู้สูงอายุมักมีการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในทางบวกมากกว่าผู้ที่มีทัศนคติในทางลบ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ยิ่งนักศึกษปฏิบัติในทางบวกมากก็ยิ่งจะมีทัศนคติในทางบวกต่อผู้สูงอายุมากขึ้นตามไปด้วย

ในการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบภูมิหลังทางสังคมของเด็กกว่า มีอิทธิพลต่อทัศนคติของเด็กต่อผู้สูงอายุอย่างไร ซีเฟลท์ (Seefeldt, C., 1984) รายงานว่าเด็กชาวอิตาลี ปารากวัย และออสเตรเลียมีทัศนคติต่อผู้สูงอายุในทางบวกน้อยกว่าเด็กชาวอเมริกันที่อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินใหญ่

อัลเลน และคณะ (Allen, S. et al., 1986) พบว่า ทัศนคติในทางลบที่มีต่อผู้สูงอายุของเด็กนักเรียนปีญูนิส เกรด 8 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2) จำนวน 49 คน ลดลงภายหลังจากให้เด็กและผู้สูงอายุได้ร่วมในกิจกรรมกลุ่มเข้าปฏิบัติการด้วยการพูดคุย สัมภาษณ์ และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อื่น ๆ

โดกา (Doka, K., 1986) ก็ค้นพบในลักษณะเดียวกับอัลเลนและคณะว่า เด็กวัยรุ่นที่ได้สัมผัสกับผู้สูงอายุด้วยการพูดคุย สัมภาษณ์กับผู้สูงอายุนั้นได้แสดงความชื่นชมของกลุ่มผู้สูงอายุที่เด็กดังกล่าวได้สัมภาษณ์ แต่กิจกรรมดังกล่าวไม่ได้ทำให้ความเชื่อ ทัศนคติของพวกเขาเด็กดังกล่าวที่มีต่อผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไป แต่การศึกษาในผู้ใหญ่วัยกลางคนโดยกลาส และน็อต (Glass, J.C. and Knott, E., 1982) พบว่าภายหลังการร่วมในโปรแกรมการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับธรรมชาติของการมีอายุ ทำให้ทัศนคติของกลุ่มทดลองเปลี่ยนไปในทางบวกมากขึ้น

แมคกวายร์ (McGuire, S., 1986) เสนอว่าการให้การศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของการมีอายุควรเริ่มตั้งแต่ชั้นเด็กเล็กและอนุบาลศึกษาและมีอย่างต่อเนื่องจนถึงระดับอุดมศึกษา

เมอร์ฟี-รัสเซล และคณะ (Murphy-Russell, s. et al., 1986) ได้ศึกษาเทคนิควิธีการเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา และรายงานว่เทคนิควิธีที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนกลุ่มดังกล่าว ได้ดีที่สุด คือ การได้จัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้สัมผัสกับผู้สูงอายุโดยตรง

ครีเมอร์ (Kremer, J.F., 1988) ศึกษาผลของการได้มาซึ่งข้อมูลในทางลบที่มีต่อทัศนคติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (จำนวน 30 คน) ที่มีต่อผู้สูงอายุ พบว่าข้อมูลในทางลบเกี่ยวกับการเงินไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อผู้สูงอายุ แต่ลดความรู้สึกที่ดีที่มีต่อการมีอายุสูงขึ้น

ของพวกเขาในอนาคต ภายหลังจากการได้ข้อมูลในทางลบแล้ว การได้ข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติของการมีอายุ ทำให้นักศึกษากลุ่มนี้มีความรู้สึกที่ดีขึ้นเกี่ยวกับการมีอายุเพิ่มขึ้นของพวกเขา

บราเรน (Braren, K., 1988) ศึกษาความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของการมีอายุและทัศนคติของเด็กวัยรุ่น (จำนวน 92 คน) ที่มีต่อผู้สูงอายุ โดยใช้ Kogan's Old People Scale และ Palmer's Facts on Aging Quiz ผลการวิจัยพบว่าเด็กวัยรุ่นกลุ่มดังกล่าวมิได้ขาดความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของการมีอายุและผู้สูงอายุ ทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุมีตั้งแต่เฉย ๆ จนถึงในทางบวก เด็กวัยรุ่นที่มีผู้สูงอายุร่วมอาศัยอยู่ด้วยในบ้าน มีทัศนคติในทางลบต่อผู้สูงอายุมากที่สุด ผู้ที่มีความแกรงกลัวหรือมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการมีอายุมากขึ้น เป็นเพราะขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของการมีอายุเป็นสำคัญ ผู้วิจัยเสนอแนะว่าควรจัดให้มีโปรแกรมสำหรับคนต่างวัยจะช่วยลดความแกรงกลัวเกี่ยวกับการมีอายุและช่วยกระชับความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนต่างวัย

โดนอร์ฟิโอ (Donorfio, L., 1991) ได้ศึกษาคณะเกรด 3, 5 และ 7 (ป.3, ป.7 และ ม.1 ตามลำดับ) จำนวน 162 คน โดยการสัมภาษณ์และให้วาดรูป “คนอายุน้อย” และ “คนสูงอายุ” หลักฐานจากการวาดแสดงให้เห็น (โดยไม่มีข้อสรุปใดใด) ว่า โดยรวม ๆ แล้วเด็กทุกระดับชั้นปีทัศนคติต่อผู้สูงอายุทั้งในทางบวกและลบมากกว่าร้อยละ 50 ของเด็กทุกระดับชั้น เห็นว่าผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ขอให้ความช่วยเหลือ มีความเป็นมิตร นิสัยดี และเป็นคนดี ในขณะที่ความคิดเห็นของเด็กกลุ่มเดียวกันที่มีต่อ “คนอายุน้อย” มีเพียงสุขภาพสมบูรณ์-แข็งแรง ร้อยละ 60-70 ของเด็กทุกระดับชั้นไม่ค่อยชอบที่ “มีอายุสูงขึ้น” ทั้งนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กชาย สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง คือ ภาพ “คนอายุน้อย” ที่พวกเขาวาดขึ้น ร้อยละ 70 เป็นเพศเดียวกับผู้วาดและภาพ “คนอายุมาก” ก็เป็นเพศตรงข้ามกับผู้วาดร้อยละ 70 นอกจากนั้นภาพวาด “คนอายุมาก” มักมีขนาดเล็กกว่าภาพวาดของ “คนอายุน้อย”

ชิน (Shin, E. S.K., 1991) ศึกษาทัศนคติของคนหนุ่มสาวชาวเกาหลีใต้ (อายุระหว่าง 27-34 ปี) จำนวน 80 คน ที่มีต่อสถานภาพ ข้อผูกพันที่จะดูแลผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า

- 1) คนหนุ่มสาวชาวเกาหลีใต้ มีความรู้ ความเข้าใจในธรรมชาติของการมีอายุและผู้สูงอายุ
- 2) คนหนุ่มสาวกลุ่มดังกล่าวยังมีความเชื่อตามประเพณีที่ว่า ผู้สูงอายุต้องได้รับการดูแลจากลูกหลาน
- 3) สังคมเกาหลีใต้ยังขาดการจัดการที่ดีเพื่อให้สถานภาพของผู้สูงอายุชาวเกาหลีใต้ดีขึ้น
- 4) คนหนุ่มสาวเห็นว่าถึงแม้จะมีช่องว่างระหว่างวัย (generation gap) ระหว่างพ่อ แม่ และผู้สูงอายุแล้ว แต่ก็รายงานว่าไม่มีความขัดแย้งกับผู้สูงอายุ และความสัมพันธ์ระหว่างคนหนุ่มสาวกับพ่อแม่จัดอยู่ในขั้น “ใกล้ชิด”

อดัม (Adams, J.E., 1992) ศึกษาทัศนคติของเด็กนักเรียนเกรด 5 และ 6 (ป.5 และ 6)

ในเขตพื้นที่ Long Island ของนครนิวยอร์ก ด้วยการให้เข้าเยี่ยมชมสถานเลี้ยงผู้สูงอายุแล้ว ๆ หมู่บ้าน และวัดทัศนคติของเด็กโดยใช้แบบสอบถาม Children's Attitude Toward The Elderly (CATE) ผลการวิจัยพบว่า เด็กนักเรียนที่ได้เยี่ยมชมสถานเลี้ยงผู้สูงอายุ มีทัศนคติในทางบวกต่อผู้สูงอายุมากกว่าเด็กนักเรียนที่ไม่ได้เยี่ยมชมสถานเลี้ยงผู้สูงอายุ และการได้สัมผัสกับผู้สูงอายุอาจช่วยลดความเชื่อในทางไม่ดี และพัฒนาทัศนคติในทางบวกต่อธรรมชาติของการมีอายุ และผู้สูงอายุได้

ฮาสติงส์ (Hastings, K.L., 1992) ศึกษาผลของการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กกับผู้สูงอายุในเด็กก่อนวัยเรียนจำนวน 41 คน ในรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา ข้อมูลที่รวบรวมได้แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ทำให้เด็กมีทัศนคติในทางบวกต่อผู้สูงอายุ ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ครู และนักการศึกษาอื่น ๆ ควรใช้ประโยชน์จากผู้สูงอายุเพื่อให้เป็นประโยชน์ในชั้นเรียน (เป็นแหล่งความรู้)

โคเฮน (Cohen, G., 1993) ศึกษาทัศนคติของเด็กนักเรียนชาวยิว (จำนวน 62 คน) ที่มีต่อผู้สูงอายุ ข้อมูลที่ได้แสดงให้เห็นในหลายประเด็น ดังนี้

1. เด็กมีความคิดเห็นในทางลบต่อ "ความแก่"
2. ทัศนคติของเด็กโดยรวม ๆ ที่มีต่อผู้สูงอายุเป็นไปในทางบวก
3. การได้สัมผัสกับผู้สูงอายุบ่อย ๆ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับทัศนคติในทางบวกต่อผู้สูงอายุ ทั้งนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กนักเรียนหญิง

4. การเรียนในโรงเรียนราษฎร์ที่มีพื้นฐานเน้นทางศาสนา (Religious School) บวกกับการที่เด็กได้สัมผัสกับผู้สูงอายุทำให้เด็กมีทัศนคติในทางบวกต่อผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดแนวความคิดว่า ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมอย่างเดียวกันได้เป็นเครื่องประกันว่า จะทำให้คนเกิดทัศนคติในทางบวกหรือลบต่อผู้สูงอายุ การพัฒนาทัศนคติของเด็กอาจต้องใช้กระบวนการทางการศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้อง

สุจินดา ม่วงมี (2540) ศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาหลักในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก พบว่าทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผู้สูงอายุเอนเอียงไปทางบวกมากที่สุด 2 รายการ คือ ผู้สูงอายุ "มีความเป็นมิตร" และ "เป็นที่เชื่อถือได้" ส่วนทัศนคติในทางลบมากที่สุดมี 2 รายการ คือ ผู้สูงอายุ "เป็นคนไม่ทันสมัย-โบราณ" และ "เป็นผู้อนุรักษ์นิยม" นอกจากนี้ นักเรียนหญิงมีทัศนคติในทางบวกต่อผู้สูงอายุในภาพรวมมากกว่านักเรียนชาย

วิธีการวิจัย

ประชากร

ประชากรคือ นิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา ภาคปกติ ระดับปริญญาตรี (สำรวจเมื่อ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2541) รวม 7 คณะ รวมทั้งหมด 5,466 คน ดังตาราง

คณะ	นิสิตชาย (คน)	นิสิตหญิง (คน)	รวม (คน)
1. มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์	338	1,021	1,359
2. วิศวกรรมศาสตร์	188	63	251
3. วิทยาศาสตร์	425	917	1,342
4. ศิลปกรรมศาสตร์	165	121	286
5. ศึกษาศาสตร์	329	831	1,160
6. สาธารณสุขศาสตร์	119	199	318
7. พยาบาลศาสตร์	37	713	750
รวม	1,601	3,865	5,466

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 817 คน เป็นนิสิตชาย 227 คน และนิสิตหญิง 390 คน จาก 18 สาขาวิชาเอก ดังตาราง

153756

362.6

๕ 754 ๓

๗๘

ลำดับ	คณะ/วิชาเอก	จำนวน		รวม
		ชาย	หญิง	
1	คณะวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์	5	18	23
2	คณะวิทยาศาสตร์ – เคมี	8	34	42
3	คณะวิทยาศาสตร์ – ชีววิทยา	1	5	6
4	คณะศึกษาศาสตร์ – พลศึกษา	26	11	37
5	คณะศึกษาศาสตร์ – วิทย-คณิต	25	67	92
6	คณะศึกษาศาสตร์ – การประถมศึกษา	8	40	48
7	คณะศึกษาศาสตร์ – เทคโนโลยีทางการศึกษา	20	66	86
8	คณะมนุษย – สังคมศาสตร์ – การตลาด	27	34	61
9	คณะมนุษย – สังคมศาสตร์ – การบัญชี	4	29	33
10	คณะมนุษย – สังคมศาสตร์ – ประวัติศาสตร์	1	8	9
11	คณะมนุษย – สังคมศาสตร์ – ภาษาไทย	2	7	9
12	คณะวิศวกรรมศาสตร์ – วิศวกรรมเคมี	22	12	34
13	คณะวิศวกรรมศาสตร์ – วิศวกรรมอุตสาหกรรม	26	14	40
14	คณะศิลปกรรมศาสตร์ – จิตรกรรม	9	10	19
15	คณะสาธารณสุขศาสตร์ – สุขศึกษา	13	19	32
16	คณะสาธารณสุขศาสตร์ – อนามัยสิ่งแวดล้อม	23	35	58
17	คณะสาธารณสุขศาสตร์ – สุขศาสตร์อุตสาหกรรมและความปลอดภัย	1	9	10
18	คณะพยาบาลศาสตร์ – พยาบาลศาสตร์	6	172	178
รวม		227	390	817

2. กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีดังต่อไปนี้

2.1 ร้อยละ 15 ของประชากร (5,466 คน เป็นนิสิตชาย 1,601 คน และนิสิตหญิง 3,865 คน) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตหญิง 580 คน และนิสิตชาย 240 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 820 คน

2.2 Sample Wise Random โดย สุ่มรายวิชาเอก ซึ่งมีทั้งหมด 50 วิชาเอก (7 คณะ) ได้มา 18 วิชาเอก

2.3 ร้อยละ 50 ของนิสิตชาย และหญิง ในแต่ละรายวิชาเอกที่สุ่มได้

ในกรณีนี้มีปัญหาในการเก็บข้อมูล ซึ่งพบว่า จำนวนที่ได้จากฝ่ายทะเบียนของมหาวิทยาลัยกับจำนวนจริงไม่ตรงกันอันเนื่องมาจากการย้ายโอนสาขาวิชาเรียน และลาออกระหว่างเรียน และขณะที่คณะผู้วิจัยไปเก็บข้อมูล มีนิสิตชายและหญิงไม่ครบจำนวนที่ต้องการ จึงได้กลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนนี้ ตามที่เก็บได้ตามรายวิชาเอกที่สุ่มได้ แต่จำนวนใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่คิดจากประชากรร้อยละ 15 และตามรายวิชาเอกที่สุ่มได้ คือ 817 คน ประกอบด้วย นิสิตชาย 227 คน และนิสิตหญิง 390 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม “The Aging Semantic Differential – ASD” ของ Rosenoranz and McNevin (1969) แปลเป็นภาษาไทย และให้คณะผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบการแปล คำถามมีทั้งหมด 32 ข้อ มีตัวเลขให้เลือกตอบระหว่าง 1-7 (ภาคผนวก)

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัย และนิสิตช่วยงาน 3 คน ไปพบกลุ่มตัวอย่างตามรายวิชาออกที่สุ่มได้ตามห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ เพื่อชี้แจงและขอให้ตอบแบบสอบถาม ใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 3 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติแยกตามรายชื่อของกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งหมด (ปรากฏในตาราง 1 และกราฟ 1 และแยกตามเพศหญิงและชาย (ตาราง 2 และกราฟ 2)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากตาราง 3 และกราฟ 1 ในภาพรวมแล้ว กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อผู้สูงอายุในทางบวกค่อนข้างมาก 5 รายการ เรียงตามลำดับมากไปหาน้อย คือ ความเป็นมิตร (รายการที่ 8 $\bar{X} = 2.20$) มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (รายการที่ 7 $\bar{X} = 2.25$) ยังทำประโยชน์ได้อีกมาก (รายการที่ 16 $\bar{X} = 2.37$) เชื่อถือได้ (รายการที่ 10 $\bar{X} = 2.47$) และไม่ชอบอยู่หนึ่ง (รายการที่ 17 $\bar{X} = 2.50$) ส่วนทัศนคติในทางลบมีเพียง 2 รายการ โดยถูกมองว่าเป็นผู้ที่อนุรักษนิยม (รายการที่ 22 $\bar{X} = 5.0$) และโบราณ (รายการที่ 15 $\bar{X} = 4.79$)

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (N = 817) ที่มีต่อผู้สูงอายุแยกตามรายชื่อ

ความหมายของตัวเลขที่บ่งชี้ค่า \bar{X}

1 เห็นด้วยกับข้อชี้แนะมากที่สุด	5 เห็นด้วยกับข้อชี้แนะค่อนข้างน้อย
2 เห็นด้วยกับข้อชี้แนะค่อนข้างมาก	6 เห็นด้วยกับข้อชี้แนะค่อนข้างมาก
3 เห็นด้วยกับข้อชี้แนะค่อนข้างน้อย	7 เห็นด้วยกับข้อชี้แนะมากที่สุด
4 เฉยๆ หรือทั้งสองข้อชี้แนะ	

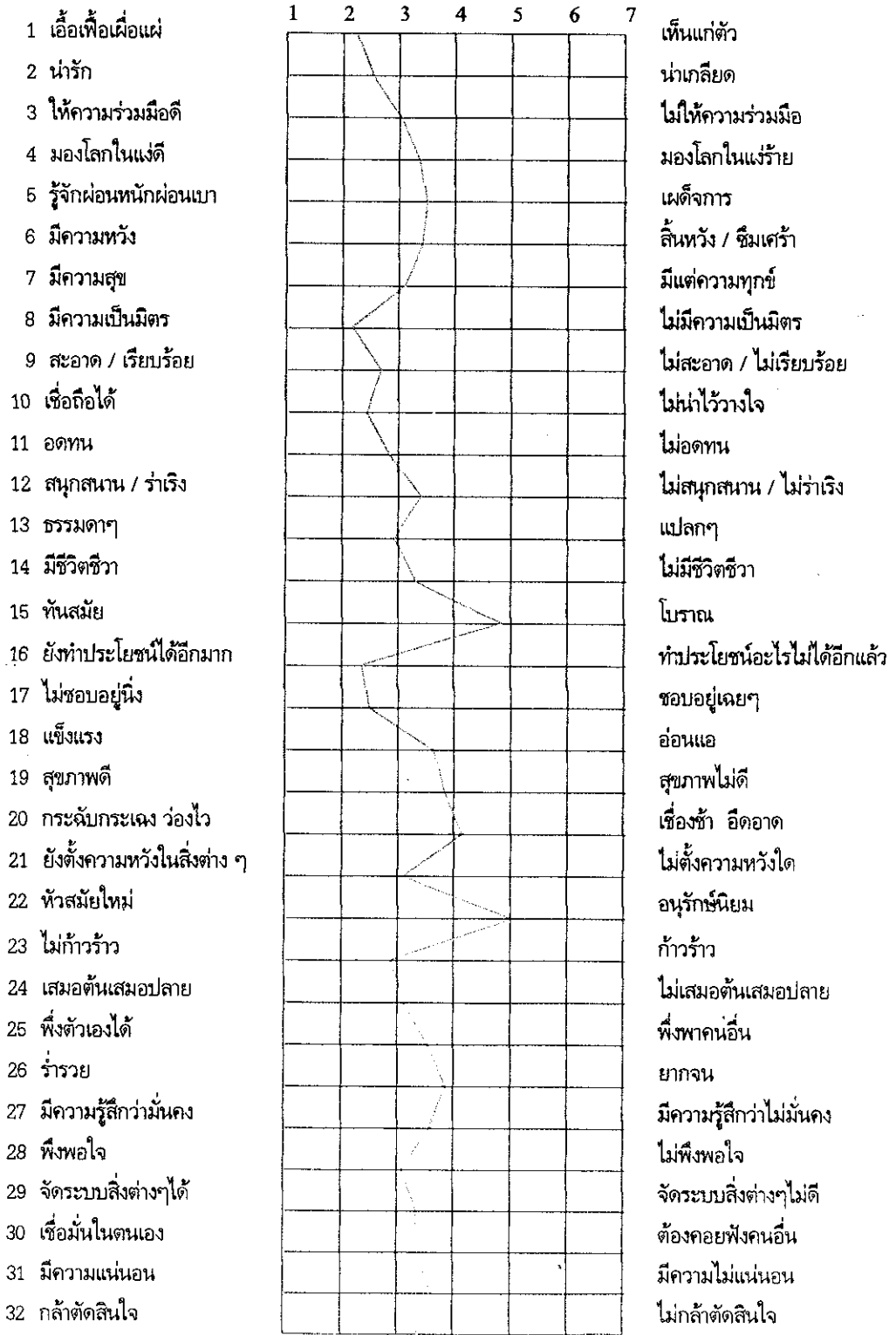
ทัศนคติในทางบวก	ทัศนคติในทางลบ	รวมทั้งหมด 817	
		Mean	S.D.
1. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	เห็นแก่ตัว	2.25	1.28
2 น่ารัก	น่าเกลียด	2.55	1.25
3 ให้ความร่วมมือดี	ไม่ให้ความร่วมมือ	3.06	1.41
4 มองโลกในแง่ดี	มองโลกในแง่ร้าย	3.39	1.56
5 รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา	เด็ดเดี่ยว	3.50	1.61
6 มีความหวัง	สิ้นหวัง / ซึมเศร้า	3.42	1.61
7 มีความสุข	มีแต่ความทุกข์	3.12	1.33
8 มีความเป็นมิตร	ไม่มีความเป็นมิตร	2.20	1.21
9 สะอาด / เรียบร้อย	ไม่สะอาด / ไม่เรียบร้อย	2.72	1.38
10 เชื่อถือได้	ไม่น่าไว้วางใจ	2.47	1.51
11 อุดหนุน	ไม่อุดหนุน	2.80	1.63
12 สนุกสนาน / ร่าเริง	ไม่สนุกสนาน / ไม่ร่าเริง	3.38	1.41
13 ชวนมาทำ	แปลกๆ	2.99	1.49
14 มีชีวิตชีวา	ไม่มีชีวิตชีวา	3.26	1.39
15 ทันสมัย	โบราณ	4.79	1.61
16 ยังทำประโยชน์ได้อีกมาก	ทำประโยชน์อะไรไม่ได้อีกแล้ว	2.37	1.29
17 ไม่ชอบอยู่นิ่ง	ชอบอยู่เฉยๆ	2.50	1.61
18 แข็งแรง	อ่อนแอ	3.63	1.72
19 สุขภาพดี	สุขภาพไม่ดี	3.83	1.76
20 กระฉับกระเฉง ว่องไว	เชื่องช้า อืดอาด	4.16	1.62
21 ยังตั้งความหวังในสิ่งต่างๆ	ไม่ตั้งความหวังใด	3.16	1.44
22 ทันสมัยใหม่	อนุรักษ์นิยม	5.00	1.46
23 ไม่ก้าวร้าว	ก้าวร้าว	2.94	1.41
24 เสมอต้นเสมอปลาย	ไม่เสมอต้นเสมอปลาย	3.09	1.51
25 พึ่งตัวเองได้	พึ่งพาคนอื่น	3.51	1.68
26 ร่าเริง	ยากจน	3.83	1.17
27 มีความรู้สึกว่ามันคง	มีความรู้สึกว่ามันคง	3.52	1.54
28 พึงพอใจ	ไม่พึงพอใจ	3.10	1.39
29 จัดระบบสิ่งต่างๆได้	จัดระบบสิ่งต่างๆไม่ได้	3.35	1.38
30 เชื่อมมั่นในตนเอง	ต้องคอยพึ่งคนอื่น	3.30	1.47
31 มีความแน่นอน	มีความไม่แน่นอน	3.63	1.51
32 กล้าตัดสินใจ	ไม่กล้าตัดสินใจ	3.34	1.57

กราฟ 1 ค่าเฉลี่ยทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (N=817) ที่มีต่อผู้สูงอายุ

ความหมายของตัวเลขที่บ่งชี้ค่า \bar{X}

ชั่ววัย = ทัศนคติในทางบวก ชั่วขวา = ทัศนคติในทางลบ

- 1 = เห็นด้วยกับชั่วซ้ายมากที่สุด 5 = เห็นด้วยกับชั่วขวาค่อนข้างน้อย
- 2 = เห็นด้วยกับชั่วซ้ายค่อนข้างมาก 6 = เห็นด้วยกับชั่วขวาค่อนข้างมาก
- 3 = เห็นด้วยกับชั่วซ้ายค่อนข้างน้อย 7 = เห็นด้วยกับชั่วขวามากที่สุด
- 4 = เฉย ๆ หรือทั้งสองชั่วพอ ๆ กัน

เป็นที่น่าสังเกตจากตาราง 4 และกราฟ 2 ว่า นิสิตหญิงและชาย มีทัศนคติในทางบวกต่อผู้
สูงอายุดีที่สุด ในรายการเหมือนกัน 4 รายการ คือ มีความเอื้อเฟื้อต่อแม่ (รายการที่ 1) มีความเป็น
มิตร (รายการที่ 8) เชื่อถือได้ (รายการที่ 10) และยังทำประโยชน์ได้มาก (รายการที่ 16) นอกจากนี้
นิสิตหญิงมีทัศนคติในทางบวกต่อผู้สูงอายุในเรื่องของการมีความน่ารักและไม่ชอบอยู่หนึ่ง ในขณะที่
เดียวกันนิสิตทั้งชายและหญิงมีทัศนคติในทางลบต่อผู้สูงอายุในรายการเหมือนกัน 2 รายการ คือ
ความเป็นผู้นุรักษ์นิยมและโบราณ (รายการที่ 22 และ 15 ตามลำดับ)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยทัศนคติของกุ่มตัวอย่างทั้งหมด ที่มีต่อผู้สูงอายุ จำแนกเพศหญิง (N = 590) และ
เพศชาย (N=229)

1 เห็นด้วยกับข้อขัดแย้งมากที่สุด	5 เห็นด้วยกับข้อขัดแย้งค่อนข้างน้อย
2 เห็นด้วยกับข้อขัดแย้งค่อนข้างมาก	6 เห็นด้วยกับข้อขัดแย้งค่อนข้างมาก
3 เห็นด้วยกับข้อขัดแย้งค่อนข้างน้อย	7 เห็นด้วยกับข้อขัดแย้งมากที่สุด
4 เลขๆ หรือทั้งสองข้อพอๆกัน	

ทัศนคติในทางบวก	ทัศนคติในทางลบ	รวมหญิง 590		รวมชาย 227	
		Mean	S.D.	Mean	S.D.
1 เอือมเอือมเคียด	เห็นแก่ตัว	2.23	1.28	2.30	1.29
2 น่ารัง	น่าเกลียด	2.48	1.24	2.74	1.24
3 ให้ความร่วมมือดี	ไม่ให้ความร่วมมือ	3.08	1.42	2.99	1.38
4 มองโลกในแง่ดี	มองโลกในแง่ร้าย	3.43	1.56	3.29	1.58
5 รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา	เหยียดกร	3.54	1.62	3.41	1.58
6 มีความหวัง	สิ้นหวัง / ซึมเศร้า	3.47	1.62	3.28	1.59
7 มีความสุข	มีแต่ความทุกข์	3.13	1.34	3.08	1.31
8 มีความเป็นมิตร	ไม่มีความเป็นมิตร	2.24	1.22	2.11	1.20
9 สะอาด / เรียบร้อย	ไม่สะอาด / ไม่เรียบร้อย	2.72	1.40	2.72	1.32
10 เชื้อฉ้อได้	ไม่น่าไว้วางใจ	2.49	1.49	2.42	1.56
11 อุดหนุน	ไม่อุดหนุน	2.80	1.63	2.80	1.63
12 สนุกสนาน / ร่าเริง	ไม่สนุกสนาน / ไม่ร่าเริง	3.37	1.40	3.38	1.45
13 ธรรมดาๆ	แปลกๆ	2.93	1.46	3.14	1.57
14 มีชีวิตชีวา	ไม่มีชีวิตชีวา	3.23	1.34	3.35	1.50
15 ทันสมัย	โบราณ	4.88	1.57	4.55	1.69
16 ยังทำประโยชน์ได้อีกมาก	ทำประโยชน์อะไรไม่ได้อีกแล้ว	2.35	1.27	2.42	1.34
17 ไม่ชอบอยู่หนึ่ง	ชอบอยู่หลายๆ	2.45	1.62	2.62	1.61
18 แข็งแรง	อ่อนแอ	3.64	1.74	3.62	1.66
19 สุขภาพดี	สุขภาพไม่ดี	3.88	1.77	3.69	1.73
20 กระฉับกระเฉง ว่องไว	เชื่องช้า อืดอาด	4.17	1.63	4.12	1.59
21 ยังตั้งความหวังในสิ่งต่างๆ	ไม่ตั้งความหวังใด	3.23	1.45	2.97	1.39
22 หัวสมัยใหม่	อนุรักษ์นิยม	5.09	1.43	4.75	1.52
23 ไม่ก้าวร้าว	ก้าวร้าว	2.99	1.41	2.82	1.39
24 เสมอต้นเสมอปลาย	ไม่เสมอต้นเสมอปลาย	3.13	1.55	2.99	1.43
25 ฟังตัวเองได้	ฟังคนอื่น	3.52	1.68	3.48	1.69
26 ร่าเริง	ขากจน	3.79	1.17	3.93	1.16
27 มีความรู้สึกว่ามันคง	มีความรู้สึกว่ามันไม่คง	3.53	1.57	3.50	1.46
28 ฟังพอใจ	ไม่ฟังพอใจ	3.19	1.41	2.87	1.32
29 จัดระบบสิ่งต่างๆได้	จัดระบบสิ่งต่างๆไม่ได้	3.34	1.37	3.35	1.40
30 เชื่อมมั่นในตนเอง	ต้องคอยพึ่งคนอื่น	3.32	1.47	3.24	1.46
31 มีความแน่นอน	มีความไม่แน่นอน	3.66	1.52	3.55	1.51
32 กล้าตัดสินใจ	ไม่กล้าตัดสินใจ	3.37	1.57	3.25	1.55

กราฟ 2 ค่าเฉลี่ยทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มีต่อผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศหญิง (N=590) และเพศชาย (N=227)

ความหมายของตัวเลขที่มุ่งชี้ค่า \bar{X}

ผู้ชาย = ทัศนคติในทางบวก

ผู้หญิง = ทัศนคติในทางลบ

1 = เห็นด้วยกับผู้ชายมากที่สุด

5 = เห็นด้วยกับผู้หญิงค่อนข้างน้อย

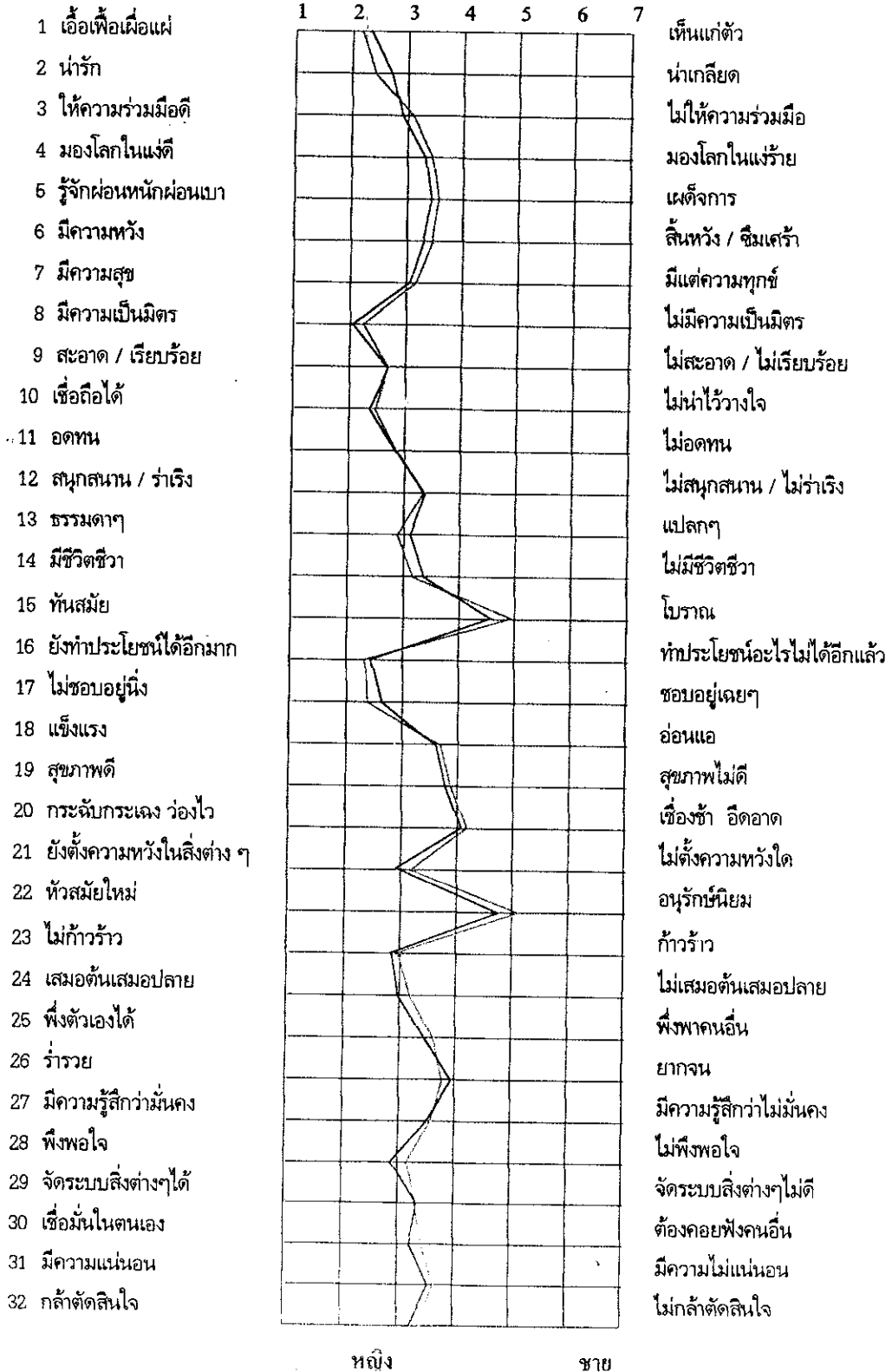
2 = เห็นด้วยกับผู้ชายค่อนข้างมาก

6 = เห็นด้วยกับผู้หญิงค่อนข้างมาก

3 = เห็นด้วยกับผู้ชายค่อนข้างน้อย

7 = เห็นด้วยกับผู้หญิงมากที่สุด

4 = เฉย ๆ หรือทั้งสองข้างพอ ๆ กัน

อภิปรายผล

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ โดยรวมแล้วแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นวัยหนุ่มสาว ในสถานภาพนิสิตมหาวิทยาลัย มีทัศนคติต่อผู้สูงอายุที่เอนเอียงไปในทางบวกค่อนข้างมาก เพียง 5 รายการ ได้แก่ ความเป็นมิตร ($\bar{X} = 2.20$) เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ($\bar{X} = 2.25$) ยังทำประโยชน์ได้อีกมาก ($\bar{X} = 2.37$) เชื่อถือได้ ($\bar{X} = 2.47$) และไม่ชอบอยู่หนึ่ง ($\bar{X} = 2.50$) ซึ่งเป็นไปทำนองเดียวกันกับทัศนคติของกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ศึกษาโดยสุจินดา ม่วงมี (2540) ใน 3 รายการ คือ ความเป็นมิตร มีความเชื่อถือได้ และไม่ชอบอยู่หนึ่ง ไม่มีทัศนคติในข้อใดที่เป็นทัศนคติแบบสุดขั้ว (extreme) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของแมคแคน (McCann, S. 1993) และโคเฮน (Cohen, G. 1993) ซึ่งเป็นการศึกษาในคนต่างวัย และต่างวัฒนธรรม และเมื่อพิจารณาแยกตามเพศหญิงและเพศชายพบว่า นิสิตทั้งเพศหญิงและเพศชาย มีทัศนคติต่อผู้สูงอายุในทางบวกมาก ใน 4 รายการ ได้แก่ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเป็นมิตร เชื่อถือได้ และยังทำประโยชน์ได้อีกมาก ปรากฏการณ์เช่นนี้จะชี้ให้เห็นว่า ลักษณะเด่นของคนไทยในด้านการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความเป็นมิตรยังคงลักษณะอยู่ในกลุ่มคนไทยผู้สูงอายุ ส่วนในรายการ “เชื่อถือได้” และ “ยังทำประโยชน์ได้อีกมาก” สอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริวรรณ ศิริบุญ และมาลินี วงษ์สิทธิ์ (2535) ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์เยาวชนหนุ่มสาวในกรุงเทพมหานคร และสรุปว่าคนหนุ่มสาวมีทัศนคติต่อผู้สูงอายุว่า “ยังเป็นผู้มีคุณประโยชน์” และเห็นว่าผู้สูงอายุเป็นเสมือน “คลังปัญญา” ในหลายเรื่อง มากไปกว่านี้ นิสิตหญิงยังมองผู้สูงอายุเป็นผู้ไม่ชอบอยู่หนึ่ง ($\bar{X} = 2.45$) ค่อนข้างสูง ขณะที่นิสิตชายมีความเห็นในรายการนี้ค่อนข้างน้อย ($\bar{X} = 2.62$) ส่วนทัศนคติในทางลบของกลุ่มตัวอย่างสอดคล้องกับทัศนคติของนักเรียนระดับมัธยม (ศึกษาโดยสุจินดา ม่วงมี, 2540) กล่าวคือ มี 2 รายการ เช่นเดียวกัน ในเรื่อง “ความเป็นผู้นุรักษ์นิยม” ($\bar{X} = 5.00$) และ “โบราณ” ($\bar{X} = 4.79$) แม้การวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถขยายการอธิบายเพิ่มเติมได้ แต่หากพิจารณาความคุ้นเคยและการรักถิ่นของมนุษย์ที่อยู่ ณ ที่ใดเป็นเวลานาน นอกจากจะมีความผูกพันแล้ว ยังมีความรักและหวงแหน ตลอดจนภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเอง/บรรพบุรุษได้สะสมเรื่อยมา ก็น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการดึงผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดกิจกรรมทางการศึกษาสำหรับเยาวชนวัยหนุ่มสาวได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เพราะผู้สูงอายุเป็น “คลังปัญญา” ที่เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ และทักษะชีวิต ตลอดจนมีความรู้หลายด้านทั้งในลักษณะ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” และ “ภูมิปัญญาสมัยใหม่”

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการศึกษาทัศนคติของวัยผู้ใหญ่ที่ทำงานในอาชีพต่าง ๆ กัน เพราะเขาคือผู้ที่จะต้องดูแลและมีส่วนร่วมในการจัดดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุในภายหน้า หากพบว่าทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปทางลบมากขึ้น หรือบวกลดน้อยลงตามเวลาและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จะได้หาวิธีที่จะทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ และการที่คนมีอายุเพิ่มขึ้น

2. ในการศึกษา จะต้องเจาะลึกลงไปหาข้อมูลที่เป็นรายละเอียดพื้นฐานเพิ่มขึ้น เช่น ปริมาณ และลักษณะของประสบการณ์ การสัมผัสกับผู้สูงอายุ การได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของการมีอายุ และผู้สูงอายุ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กองวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย 2533-2557. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2534.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. คำนิยมเพื่อชีวิตและสังคม. กรุงเทพฯ : 2523.
- โครงการประชากรศึกษา. แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรไทย. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529.
- จงเงิน บุญวัง. การศึกษาคำนิยมของนักเรียนในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีต่อผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาประชากรศึกษา) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2532.
- นภาพร ชโยวรรณ. การอุปถัมภ์เกื้อหนุนบิดามารดาและทัศนคติเกี่ยวกับผู้สูงอายุของคนหนุ่ม-สาวไทย. รายงานการวิจัย เอกสารสถาบันหมายเลข 195/35 สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พฤษภาคม 2535.
- ฝ่ายแผนงานและโครงการ, กองสวัสดิการสงเคราะห์. การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยและต่างประเทศ. เอกสารอัดสำเนาเสนอในการประชุมวิชาการ เรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย ระหว่างวันที่ 19-20 มกราคม 2536 ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ ประสานมิตร.
- วีรสิทธิ์ สิทธิไกรย์ และ โยธิน แสงวงศ์. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการมีโครงการพัฒนาที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. รายงานการวิจัยเสนอในที่ประชุมทางวิชาการ สมาคมนักประชากรไทย, 2530.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ. ข้อเท็จจริงและทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงดูและการดูแลผู้สูงอายุของคนหนุ่มสาวไทย. รายงานการวิจัยลำดับที่ 30 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กันยายน 2536.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ และมาลินี วงษ์สิทธิ์. ข้อเท็จจริงและทัศนคติของผู้สูงอายุและคนหนุ่มสาวในกรุงเทพมหานครต่อบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุ. รายงานการวิจัย เอกสารสถาบันหมายเลข 200/35 สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ตุลาคม 2535.
- สุจินดา ม่วงมี. ทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุของนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาหลักในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. ภาควิชาการศึกษาอกระบบ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2540.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. “การพัฒนาประชากรของประเทศไทย” ประชากรศึกษา. 17(2) : 2-9,
พฤศจิกายน-ธันวาคม 2535.

สุธีรา น้อยจันทร์. บทบาทของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ : ศึกษากรณีผู้ใช้บริการศูนย์บริการทาง
สังคมผู้สูงอายุ दिनแดงและครอบครัวชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงฆ์. วิทยานิพนธ์
สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.

Adam, J.E. **The effect of an intergenerational program on children’s attitudes and the well
being of nursing home residents.** Doctoral Dissertation, Pace University, 1992.

Allen, S.M. et al. **The impact of a practicum on aging and reminiscence on gifted
students’ attitudes toward the elderly.** ROEPER Review, 9(2) : 94-94, November
1986.

Baranowski, M.D. **Relations with grandparents as a predictor of adolescents’ attitudes
toward the elderly.** Research Report, October 1982.

Braren, K.H. **Adolescents’ knowledge and attitudes about the elderly.** Master Thesis,
Southern Connecticut State University, 1988.

Cohen, G. **Jewish childrens’ attitude toward the elderly and the relationship of contact
with old people and other correlates to these attitudes.** Doctoral Dissertation, The
University of Rochester, 1993.

Dobay, N.J. **Attitudes of the nursing home nurse aide toward the elderly.** Master
Thesis, Duquesne University, 1991.

Doka, K.J. **Adolescents’ attitudes and beliefs toward aging and the elderly.** International
Journal of Aging and Human Development, 22(3) : 173-187, 1986.

Donorfio, L.M. **Using drawing to explore children’s attitudes toward the elderly.**
Research Report, April 1991.

Faley, J.K. and Fay, P. “Promoting positive attitudes among the caregivers of the elderly.”
Nurse Educator, 8(1) : 43-45, 1983.

Filmer, H.T. “Children’s descriptions of and attitudes toward the elderly.” **Educational
Gerontology**. 10(1-2); 99-107, 1984.

Glass, J.C. and Knott, E.S. “Effectiveness of a workshop on aging in changing middle-aged
adults’ attitudes toward the aged” **Educational Gerontology**. 8(4) : 359-372; July-
August, 1982.

- Hasting, K.L. **The Effect of participation in a intergenerational program on preschool children's attitudes toward the elderly.** Doctoral Dissertation. Texas Women's University, 1992.
- Hoyt, J.M. **An investigation of a simulation game and the effects of gaming on nurse aides' attitude toward the elderly in long term care.** Doctoral Dissertation. University of San Francisco, 1987.
- Kiyak, H. "Dentists' attitudes toward and knowledge of the elderly." **Journal of Dental Education.** 46(5) : 266-273, 1982.
- Knight, B. "Therapists' attitudes as explanations of underservice of elderly in mental health : Testing an old hypothesis." **International Journal of Aging and Human Development.** 22(3) : 173-187, 1986.
- Kremer, J.F. "Effects of negative information about aging on attitudes." **Educational Gerontology.** 4(1) : 69-80, 1988.
- Lindencrona, C.S.C. **Continuity in nursing care of elderly patients : Studies of discharges from hospital to home and nurses' attitudes toward elderly.** Doctoral Dissertation, Uppsala University (Sweden), 1989.
- Markstrom, M.E. **Senior nursing students' attitudes toward elderly persons and implication for curriculum design in baccalaureate nursing schools.** Doctoral Dissertation, Michigan State University, 1991.
- McCann, S.A. **Attitude toward the elderly and its relationship with educational preparation and experience in gerontological nursing, interest in gerontological nursing content, and clinical teaching preference in associate degree faculty.** Master Thesis, Duque University, 1992.
- McGuire, S.L. "Promoting positive attitudes toward aging among children" **Journal of School Health.** 56(8) : 322-324, 1986.
- Murphy-Russell, S. et al. "Changing attitudes toward the elderly : The impact of three methods of attitude change" **Educational Gerontology.** 12(3) : 241-251, 1986.
- Oglesby, R. **Attitudes of beginning baccalaureate nursing students toward the elderly as related to first clinical practice site.** Doctoral Dissertation, University of Houston, 1992.

- Raimond, J. **A comparison of attitudes toward the elderly between clinical care and obstetric/pediatric nurses.** Master Thesis, California State University at Long Beach, 1988.
- Rakowski, W. et al. "Dental hygiene students' attitudes toward the elderly and older patients" **Journal of Dental Education.** 46(5) : 274-278, 1982.
- Rosencranz, H.A. and McNevin, T.E. "A factor analysis of attitudes toward the aged." **The Gerontologist.** 9 : 55-59, 1969.
- Seefeldt, C. "**Children's attitudes toward the elderly : A cross-cultural comparison.**" **International Journal of Aging and Human Development.** 19(4) : 319-328, 1984.
- Seefeldt, C. and Keawkwangwal S. "Children attitudes toward the elderly in Thailand." **Educational Gerontology.** 12(2) : 151-158, 1986.
- Siebert, B. **Effects of a simulation game on nursing home nurse aides' attitudes toward elderly individuals.** Master Thesis, University of Missouri at Columbia, 1992.
- Shepherd, M.D. and Erwin, G. "An Examination of students' attitudes toward the elderly." **American Journal of Pharmaceutical Education.** 47(1) : 35-38, 1983.
- Shin, E.S.K. **Attitudes of young Korean adults toward the status, concerns and care of elderly Koreans.** Doctoral Dissertation, The George Washington University, 1991.
- Sinnott, J.D. et al. **The effect of attitude toward the elderly on behavior toward an older adult.** Research Report, April 1983.
- Wirth, C.A. **The relationship between participation in aging simulation game and the attitude of nursing students toward the elderly.** Master Thesis, Texas Woman's University, 1989.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
ทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยที่มีต่อผู้สูงอายุ

คำชี้แจง

1. ผู้วิจัยขอขอบคุณที่ท่านให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ “ผู้สูงอายุ” ในแบบสอบถามชุดนี้
2. ความคิดเห็นของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับและจะนำมาใช้เฉพาะเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเท่านั้น
3. กรุณาอย่าเขียนชื่อของท่านลงในแบบสอบถามฉบับนี้
4. วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาว่าท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ท่านถูกถาม ดังนั้นในความเห็นต่าง ๆ นั้นจึงไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด
5. ในเรื่องต่าง ๆ ที่ถามจะมีคำหรือข้อความที่อยู่ทางด้านซ้ายมือคันด้วยตัวเลขตั้งแต่ 1 ถึง 7 ซึ่งตรงข้ามกับคำหรือข้อความทางด้านขวามือ กรุณาแสดงความคิดเห็นด้วยการเขียนวงกลมล้อมรอบตัวเลขที่ตรงกับความเห็นของท่าน
6. ตัวเลข 1 ถึง 7 มีความหมายดังนี้
 - 1 = เห็นด้วยกับคำหรือข้อความทางด้านซ้ายมือมากที่สุด
 - 2 = เห็นด้วยกับคำหรือข้อความทางด้านซ้ายมือค่อนข้างมาก
 - 3 = เห็นด้วยกับคำหรือข้อความทางด้านซ้ายมือค่อนข้างน้อย
 - 4 = เฉย ๆ หรือทั้งสองอย่างพอ ๆ กัน หรือยังตัดสินใจไม่ถูก
 - 5 = เห็นด้วยกับคำหรือข้อความทางด้านขวามือค่อนข้างน้อย
 - 6 = เห็นด้วยกับคำหรือข้อความทางด้านขวามือค่อนข้างมาก
 - 7 = เห็นด้วยกับคำหรือข้อความทางด้านขวามือมากที่สุด

ตัวอย่าง สมมติว่าประเด็นที่ถาม คือ “ผู้ตัดสินใจ” คำทางด้านซ้ายมือ คือ “มีความยุติธรรม” และทางด้านขวามือ คือ “ขาดความยุติธรรม” ถ้าท่านคิดว่าผู้ตัดสินใจเป็นบุคคลที่มีความยุติธรรมค่อนข้างมาก ท่านก็เขียนวงกลมล้อมรอบเลข 2

มีความยุติธรรม 1 ② 3 4 5 6 7 ขาดความยุติธรรม

แต่ในทางตรงกันข้าม หากท่านมีความคิดเห็นว่าคุณตัดสินเป็นบุคคลที่ขาดความยุติธรรมมากที่สุด ท่านก็ได้วงกลมรอบเลข 7 หรือหากท่านมีความคิดเห็นว่าคุณรู้สึกเฉย ๆ หรือมีทั้งมีความยุติธรรมและขาดความยุติธรรมพอ ๆ กัน หรือตัดสินใจไม่ถูก ท่านก็เขียนวงกลมรอบเลข 4 เป็นต้น

7. ประเด็นที่ถามในแบบสอบถามชุดนี้ คือ “ลักษณะทั่วไปของผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)” รายการที่ถามทั้งหมดมี 32 รายการ มีตัวเลขให้ท่านเลือกเขียนวงกลมล้อมรอบระหว่าง 1 ถึง 7 กรุณาอย่าใช้เวลามากกว่า 2-3 วินาที ในการแสดงความคิดเห็นแต่ละรายการ สิ่งที่คุณวิจัยประสงค์จะได้อีกคือ “ความรู้สึกครั้งแรก” ของท่านที่มีต่อผู้สูงอายุตามรายการที่ระบุไว้

8. ขอความร่วมมือเพิ่มเติม ดังนี้

- อ่านทำความเข้าใจในคำถามแต่ละรายการให้ชัดเจนว่าหมายถึงอะไร
 - แสดงความคิดเห็นให้ครบ 32 ข้อ
 - เขียนวงกลมล้อมรอบตัวเลขเพียง 1 แห่ง ในแต่ละรายการ
 - แสดงความคิดเห็นที่เป็นความคิดเห็นที่แท้จริงของท่าน มิใช่แสดงความคิดเห็นในลักษณะที่ท่านคิดว่าสิ่งต่าง ๆ ควรเป็นอย่างนั้นหรืออย่างนี้
- กรุณาเริ่มตอบแบบสอบถามในหน้าต่อไป

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ

1. () ชาย

2. () หญิง

ให้เขียนลงในที่ปะไข่ปลา

3. คณะที่กำลังศึกษา.....

4. สาขาวิชาเอกที่กำลังศึกษา.....ชั้นปี.....

เรื่องที่ศึกษา : “ลักษณะทั่วไปของผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป)”

โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านว่า “ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป)” มีลักษณะทั่วไปอย่างไร? ตัวเลขต่าง ๆ มีความหมาย ดังนี้

- 1 = เห็นด้วยกับคำหรือข้อความทางด้านซ้ายมือมากที่สุด
- 2 = เห็นด้วยกับคำหรือข้อความทางด้านซ้ายมือค่อนข้างมาก
- 3 = เห็นด้วยกับคำหรือข้อความทางด้านซ้ายมือค่อนข้างน้อย
- 4 = เฉย ๆ หรือทั้งสองอย่างพอ ๆ กัน หรือยังตัดสินใจไม่ถูก
- 5 = เห็นด้วยกับคำหรือข้อความทางด้านขวามือค่อนข้างน้อย
- 6 = เห็นด้วยกับคำหรือข้อความทางด้านขวามือค่อนข้างมาก
- 7 = เห็นด้วยกับคำหรือข้อความทางด้านขวามือมากที่สุด

“ลักษณะทั่วไปของผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป)”

เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	1	2	3	4	5	6	7	เห็นแก่ตัว
น่าเกลียด	1	2	3	4	5	6	7	น่ารัก
ไม่ให้ความร่วมมือ	1	2	3	4	5	6	7	ให้ความร่วมมือดี
มองโลกในแง่ดี	1	2	3	4	5	6	7	มองโลกในแง่ร้าย
เผด็จการ	1	2	3	4	5	6	7	รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา
มีความหวัง	1	2	3	4	5	6	7	สิ้นหวัง/ซึมเศร้า
มีแต่ความทุกข์	1	2	3	4	5	6	7	มีความสุข
ไม่มีความเป็นมิตร	1	2	3	4	5	6	7	มีความเป็นมิตร

ไม่สะอาด/ไม่เรียบร้อย	1	2	3	4	5	6	7	สะอาด/เรียบร้อย
เชื่อถือได้	1	2	3	4	5	6	7	ไม่น่าไว้วางใจ
อดทน	1	2	3	4	5	6	7	ไม่อดทน
สนุกสนาน/ร่าเริง	1	2	3	4	5	6	7	ไม่สนุกสนาน/ไม่ร่าเริง
ธรรมดาๆ	1	2	3	4	5	6	7	แปลกๆ
ไม่มีชีวิตชีวา	1	2	3	4	5	6	7	มีชีวิตชีวา
ทันสมัย	1	2	3	4	5	6	7	โบราณ
ทำประโยชน์อะไรไม่ได้อีกแล้ว	1	2	3	4	5	6	7	ยังทำประโยชน์ได้อีกมาก
ชอบอยู่เฉยๆ	1	2	3	4	5	6	7	ไม่ชอบอยู่นิ่ง
แข็งแรง	1	2	3	4	5	6	7	อ่อนแอ
สุขภาพไม่ดี	1	2	3	4	5	6	7	สุขภาพดี
กระฉับกระเฉง ว่องไว	1	2	3	4	5	6	7	เชื่องช้า อืดอาด
ยังตั้งความหวังในสิ่งต่าง ๆ	1	2	3	4	5	6	7	ไม่ตั้งความหวังใด ๆ
อนุรักษ์นิยม	1	2	3	4	5	6	7	หัวสมัยใหม่
ก้าวร้าว	1	2	3	4	5	6	7	ไม่ก้าวร้าว
ไม่เสมอต้นเสมอปลาย	1	2	3	4	5	6	7	เสมอต้นเสมอปลาย
พึ่งพาคนอื่น	1	2	3	4	5	6	7	พึ่งตัวเองได้
ร่าเริง	1	2	3	4	5	6	7	ขากจน
มีความรู้สึกว่ามันคง	1	2	3	4	5	6	7	มีความรู้สึกว่ามันมั่นคง
พึงพอใจ	1	2	3	4	5	6	7	ไม่พึงพอใจ
จัดระบบสิ่งต่าง ๆ ไม่ดี	1	2	3	4	5	6	7	จัดระบบสิ่งต่าง ๆ ดี
ต้องคอยพึ่งคนอื่น	1	2	3	4	5	6	7	เชื่อมั่นในตนเอง
มีความไม่แน่นอน	1	2	3	4	5	6	7	มีความแน่นอน
กล้าตัดสินใจ	1	2	3	4	5	6	7	ไม่กล้าตัดสินใจ